

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bakalářská práce

2015

Anežka Jeřábková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Anežka Jeřábková

**Nástroje integrační politiky
zaměřené na 2. generaci imigrantů:
zkušenost Dánska**

Bakalářská práce

Praha 2015

Autor práce: **Anežka Jeřábková**

Vedoucí práce: **Mgr. Lucie Gladišová**

Rok obhajoby: **2015**

Bibliografický záznam

JEŘÁBKOVÁ, Anežka. *Nástroje integrační politiky zaměřené na 2. generaci imigrantů: zkušenost Dánska*. Praha, 2015. 38 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Lucie Gladišová

Abstrakt

Primárním cílem práce bylo zmapování toho, jakým způsobem začleňuje Dánsko potomky imigrantů z nezápadních zemí do společnosti skrze integrační politiku, a dále pak zhodnocení této politiky. Na tomto základě mělo dojít ke konstatování, zda je možné přenést některé dánské zkušenosti s integrací imigrantů druhé generace do českých podmínek.

Obě země tedy byly nejprve komparovány, a to zejména jejich imigrační historie i momentální situace, vládní přístupy a struktura institucí zabývajících se imigrací a integrací. Poté byla podrobně zkoumána dánská integrační politika pro potomky imigrantů, její základní cíle a prostředky jejího uskutečňování. Byly popsány některé dílčí nástroje, které se osvědčily. Závěrem pak bylo konstatováno, že Dánsko je hodné inspirace především v tom, jakým způsobem uskutečňuje integraci, než že by využívalo nějaké ojedinělé nástroje. Právě otevřený a pečlivý způsob, jakým přistupuje k integraci potomků imigrantů, ho činí jednou z předních zemí podporující interkulturní dialog napříč společností.

Abstract

The primary aim of this bachelor thesis is to introduce an approach of Denmark to incorporation of descendants of immigrants from non-Western countries into society through the integration policy, and to further evaluate this policy. Concerning such matter, it should be established whether it is possible to transfer some of the Danish experience with the integration of second generation immigrants to the conditions and environment in the Czech Republic.

Both countries are therefore initially compared, especially regarding their immigration history, current situation, government policies and structure of institutions dealing with immigration and integration. Then thesis further examines Danish integration policy for the descendants of immigrants, its basic objectives and means of implementation. Additionally, some of the tools that have been proven successful are described. In conclusion, it is possible to state that Denmark can serve as an inspiration for the whole integration process, rather than to use only some of its unique tools separately. For open and rigorous approach to the integration of children of immigrants, Denmark remains one of the leading countries in promoting intercultural dialogue throughout the society.

Klíčová slova

migrace, integrační politika, potomci imigrantů, imigranti 2. generace, Dánsko

Keywords

migration, integration policy, descendants of immigrants, 2nd generation immigrants, Denmark

Rozsah práce: 84 409 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.7.2015

Anežka Jeřábková _____

Poděkování

Děkuji.

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

Projekt bakalářské práce:

Nástroje integrační politiky

zaměřené na 2. generaci imigrantů: zkušenost Dánska

autor projektu: Anežka Rýgrová

vedoucí práce: **Mgr. Lucie Gladišová**

v Praze dne 2. 6. 2012

Základní charakteristika

Téma práce se odvíjí od aktuální potřeby evropských států řešit problematiku spojenou s integrací dětí imigrantů, které se již v emigraci narodily. Tyto děti mají oproti generaci svých rodičů svá specifika. Zatímco jejich rodiče měli pro imigraci svůj důvod a vizi, jejich potomci dnes často tápou a neztotožňují se se způsobem života v zemi, kde žijí. Zároveň však již nemají vazbu ani k zemi původu svých rodičů. To může vést ke komplikacím při jejich integraci do společnosti. Výhodou pro ně může být skutečnost, že na rozdíl od svých rodičů obvykle ovládají zcela bez problémů jazyk, což jim může pomoci přilnout k mnohdy velmi odlišné kultuře. Tato a další specifika 2. generace imigrantů vedou k potřebě přizpůsobit nástroje jejich integrace tak, aby mohla být úspěšná.

Zdůvodnění výběru tématu a stávající literatura

Dánsko je v přístupu k imigrantům 2. generace zajímavé hned z několika důvodů. Imigrace do Dánska má již poměrně dlouhou historii, tudíž má země již zkušenosti s integrací, druhé, i další, generace dětí přistěhovalců. Přínos nástrojů, které používá, můžeme tedy hodnotit z dlouhodobějšího hlediska. Inspirativní je integrační politika země i svým specifickým přístupem, svou pečlivostí a zaměřením například i na „děti ulice“. Příklad Dánska jsem si vybrala díky plánovanému studijnímu pobytu v této zemi, který chci využít k získání nových informací a rozhovorům s představiteli orgánů zabývajících se dánskou integrační politikou a případně i s několika přistěhovalci.

Vzhledem k tomu, že bych ráda dala práci kromě akademického i praktické využití, vzniklo na doporučení vedoucí práce konkrétní zadání ve spolupráci s Odborem azylové a migrační politiky (OAMP) Ministerstva vnitra ČR. OAMP využije analýzu při utváření vlastních politik a ovlivňování činnosti ostatních subjektů zabývajících se integrací cizinců v ČR.

Zamýšlené metody

V zásadě předpokládám rozdělení práce do dvou hlavních kapitol. V první použiji komparativní metodu, k porovnání integrační politiky zaměřené na 2. generaci přistěhovalců v České republice a v Dánsku. Je pravděpodobné, že vzhledem k řadě

faktorů - jako je rozdílný počet a struktura imigrantů 2. generace či délka a rozsah integrační praxe – bude část věnovaná Dánsku podrobnější a obsáhlejší.

Hlavní část práce se bude věnovat jednotlivým nástrojům dánské integrační politiky uplatňovaným vůči imigrantům 2. generace. Budu postupovat analytickou metodou. Podklady pro analýzu budou tvořeny relevantní literaturou včetně odborných článků, platnou související legislativou, statistickými údaji, popřípadě budou pro dokreslení doplněny informacemi z několika dotazníků. Důležitou část práce budou tvořit poznatky získané prací „v terénu“, rozhovory s několika představiteli orgánů vytvářejícími a implementujícími integrační politiku, s představiteli nevládních organizací zabývajících se integrací imigrantů 2. generace a pro ilustraci i rozhovor s jedním nebo dvěma přistěhovalci.

Cíl a výzkumné otázky

Výzkumná otázka, kterou si v práci pokládám zní: jsou některé nástroje integrační politiky zaměřené na 2. generaci imigrantů vhodné k použití do podmínek České republiky? Jedním z možných závěrů práce tedy může být doporučení konkrétních opatření pro integraci této cílové skupiny. Závěr však zároveň může konstatovat, že nebyly nalezeny vhodné nástroje, které by se daly z dánského prostředí přenést do českého, ať už kvůli odlišným podmínkám v obou zemích, nebo z jiného důvodu.

Předpokládaná struktura práce

- Úvod -vymezení základních termínů a nástin vybraných teoretických pojetí multikulturalismu
- Legislativní rámec a politika EU (stručně-vedení problematiky do kontextu EU)
- ČR -popis migrační situace, legislativy, státní politiky, systému, včetně přiblížení demografické situace (tj. kdo jsou migranti 2. generace v ČR, odkud pochází, jejich počet,...)
- Dánsko -popis migrační situace, legislativy, státní politiky, systému, demografické situace
-rozbor jednotlivých nástrojů integrační politiky- finanční stránka, efektivita; interview s migranty pro dokreslení

- Možnosti pro ČR -co by se dalo aplikovat na integrační politiku ČR
- Závěr/shrnutí

V úvodu práce budou krátce osvětleny klíčové pojmy práce, uvedu jejich definice. Dále zde budou stručně zmíněny principy vybraných pojetí multikulturalismu a integrace přistěhovalců. To bude teoretické východisko pro posouzení českého a dánského přístupu. Tato část bude vycházet z teoretické literatury autorů zabývajících se multikulturalismem a integrací.

První části statí bude stručně přibližovat příslušnou legislativu Evropské unie, neboť se jedná o jednotící rámec obou zemí. Druhá část statí bude obsahovat rozbor aspektů migrace, které jsou důležité pro porovnání české situace s dánskou, včetně původu migrantů, příslušné legislativy, státní politiky, systému, který tuto problematiku spravuje aj. Třetí, nejobsáhlejší, části statí, se bude věnovat Dánsku. V úvodu bude mít podobnou strukturu jako předcházející část, abych obě země mohla maximálně komparovat. Hlavní úsek této kapitoly bude ale věnován vlastnímu rozboru nástrojů integrační politiky, které Dánsko používá pro imigranty 2. generace. Bude zde analyzován například mechanismus jejich fungování, finanční stránka či jejich efektivita.

Závěrečná kapitola statí bude na základě získaných poznatků odpovídat na základní výzkumnou otázku: které nástroje integrační politiky používané v Dánsku pro 2. generaci imigrantů by se daly uplatnit i v České republice? Závěr bude obsahovat shrnutí získaných poznatků.

Předběžný seznam literatury

- ADAMS, L. D.; KIROVA, A. (2007). *Global migration and education*. Mahwah, New Jersey, London: Lawrence Erlbaum Associates.
- BARŠA, P. (1999). *Politická teorie multikulturalismu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- BARŠOVÁ, A.; BARŠA, P. (2005). *Přistěhovalectví a liberální stát*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav.
- BURUMA, I. (2010). *Vražda v Amsterdamu*. Praha: Academia.

- DRBOHLAV, D. (2010). *Migrace a (i)migranti v Česku*. Praha: SLON.
- DRBOHLAV, D. (2004). *Migration trends in selected EU applicant countries*. Vídeň: IOM.
- HUDDLESTON, T. (2011). *Migrant integration policy index III*. Brussels : British Council; Migration Policy Group.
- LEONTIYEVA, Y.; VÁVRA, M. (ed.). (2009). *Postoje k imigrantům*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR.
- PENN, R.; LAMBERT, P. (2009). *Children of international migrants in Europe*. Basingstoke: Palgrave Macmillan
- PROHL, M. (ed.) (1998). *The multiethnic society and local government*. Gütersloh: Bertelsmann foundation publishers.
- RAKOCZYOVÁ, M; TRBOLA, R. (2009). *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON.
- SARTORI, G. (2005). *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. Praha: Dokořán.
- ŠÍŠKOVÁ, N. (ed.). (2001). *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál.
- TAYLOR, CH. (2001). *Multikulturalismus*. Praha: Filosofia.
- TAYLOR, CH. (et al.). (2004). *Zkoumání politiky uznání*. Praha: Epoque.
- UHEREK, Z. (et al.). (2002). *Úspěšné a neúspěšné strategie integrace cizinců*. Praha: Etnologický ústav ČR.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. (2010). *Příručka o integraci*. Praha: Úřad pro publikace Evropské unie.

Obsah

ÚVOD	2
1. DÁNSKÝ ÚVOD.....	6
1.1.1 HISTORIE IMIGRACE, POČET A PŮVOD IMIGRANTŮ.....	6
1.1.2 IMIGRACE, SOCIÁLNÍ SYSTÉM A POLITIKA	8
1.1.3 ROLE NÁBOŽENSTVÍ	9
2. KOMPARACE S ČESKOU SITUACÍ.....	11
2.1.1 HISTORIE IMIGRACE, POČET A PŮVOD IMIGRANTŮ.....	11
2.1.2 INTEGRACE, IMIGRACE A POLITIKA V ČR	12
2.2.1 SROVNÁNÍ SITUACÍ.....	13
3. ZKUŠENOST DÁNSKA	14
3.1 CÍLE INTEGRAČNÍ POLITIKY	14
3.1.1 VZDĚLÁNÍ	14
3.1.2 INTEGRACE NA PRACOVNÍ TRH.....	16
3.1.3. PREVENCE RADIKALIZACE	17
3.2 PROSTŘEDKY INTEGRACE.....	19
3.2.1 LEGISLATIVA A VLÁDNÍ PLÁNY	19
3.2.2 INICIATIVA MINISTERSTEV	22
3.2.3 LOKÁLNÍ ÚROVEŇ-MUNICIPALITY	26
3.2.4 OBČANSKÁ INICIATIVA	28
3.2.5 VÝZKUM O INTEGRACI POTOMKŮ.....	28
3.2.6 KONFERENCE O INTEGRACI POTOMKŮ.....	29
3.3 ZHODNOCENÍ DÁNSKÉ INTEGRAČNÍ POLITIKY PRO POTOMKY IMIGRANTŮ.....	31
4. DOPORUČENÍ PRO ČR.....	32
ZÁVĚR.....	34
LITERATURA	35
SEZNAM PŘÍLOH	39
PŘÍLOHY.....	40

ÚVOD

Tato práce se zabývá relativně novým jevem, který vyvstává v dnešním věku *migrace*, a to je otázka integrace dětí druhé (a další) generace přistěhovalců do společnosti přijímajícího státu. Zvláště v době, kdy se Evropa potýká s radikalizací a dokonce i útoky ze strany této skupiny obyvatel¹, je na místě hovořit o tom, jak dobře jsou začleněni do společnosti a zda se ve své zemi pobytu cítí být doma.

Druhá generace přistěhovalců je skupina lidí, kteří mají přistěhovalecký původ, ale v přijímací zemi se již narodili. Jako takoví se odlišují od generace svých rodičů, kteří do země přišli na základě svého rozhodnutí.

Sledovat integraci (...)těchto dětí doporučují země s bohatou migrační minulostí (třetí a čtvrtou generací imigrantů - Německo, Rakousko, Francie, Anglie), neboť jejich zkušenosti ukazují, že i cizinci s trvalým pobytem a státním občanstvím hostitelské země nemusejí být do většinové společnosti integrováni. Například v Rakousku je statisticky prokázán horší prospěch dětí cizinců z třetích zemí ve srovnání s domácí populací, následné horší uplatnění na trhu práce a vyšší závislost na sociálních dávkách. (Vavrečková a Dobiášová 2012, s. 7)

Dosavadní bádání na toto téma je v ČR velmi malého rozsahu a je většinou zaměřeno pouze na metodologii vzdělávání žáků druhé generace přistěhovalců. Mým cílem je komplexnější zhodnocení problematiky na základě studia dánského výzkumu na toto téma a zprostředkování dánské zkušenosti s integrací druhé generace imigrantů do českých podmínek.

Práce se opírá o koncept tzv. migračního cyklu. Jedná se o teorii, která popisuje, že s probíhající modernizací se země mění ze saldově emigrační na zemi saldově imigrační. Politický, ekonomický a demografický vývoj jsou hlavními faktory pro nárůst imigrace do země. (Drbohlav 2010; Drbohlav 2011) Vlivem těchto faktorů došlo před půl stoletím k masivnímu přílivu imigrantů do zemí západní Evropy včetně Dánska, kterým se budu zabývat v této práci. Vzorec se pak zhruba před 30 lety potvrdil v zemích jižní Evropy, které se rovněž po svém zapojení do „západních“ struktur staly cílovým regionem mnoha imigrantů. Předpokladem této práce je - na základě teorie migračního cyklu - to, že i Česká republika coby rychle se transformující země střední Evropy sleduje a bude sledovat podobný migrační vývoj, jakým prošly země západní Evropy a později země jižní Evropy.

---

¹ Bratři Chérif a Said Kouachi, zodpovědní za útok na redakci satirického časopisu Charlie Hebdo začátkem tohoto roku, byli druhou generací přistěhovalců. Občané Francie se narodili v Paříži přistěhovalcům z Alžírka.

Cílem práce je zmapování toho, jak se Dánsko potýká s integrací potomků přistěhovalců. Vycházím z toho, že Dánsko coby zkušenější země nalézající se ve vyšší fázi migračního cyklu může poskytnout zkušenosti České republice, jejíž migrační cyklus je teprve na počátku. Pokud se naplní hypotéza, že příliv imigrantů do České republiky bude po vzoru zemí ve vyšší fázi migračního cyklu nadále stoupat, stanou se i v ČR děti imigrantů brzy významnou cílovou skupinou integrační politiky. Závěrem práce zodpovím výzkumnou otázku, kterou jsem si položila: jsou některé nástroje dánské integrační politiky zaměřené na potomky imigrantů vhodné k použití v podmínkách České republiky?

Práce je členěna do dvou částí. První část popisuje migrační situaci v Dánsku a v České republice, aby následně byly obě země vzájemně stručně komparovány. Hlavní část práce se pak věnuje jednotlivým nástrojům dánské integrační politiky pro potomky imigrantů. Ty jsou rozděleny dle cílů integrační politiky a jejích prostředků. Postupuji analytickou metodou. Analýza vzešla na základě relevantní literatury včetně odborných článků, kterou jsem si pro své badatelské účely přeložila z dánského, popř. anglického jazyka.

Oproti původnímu projektu práce jsem vypustila část, která měla popisovat rámec tvořený evropskou legislativou. Téma práce je rozsáhlé a toto jeho zúžení mi dovolilo věnovat se mu více do hloubky. Použitou literaturu doplňuje platná související legislativa, statistické údaje a informace, které jsem získala osobními návštěvami během svého studijního pobytu v Dánsku. Nepodařilo se mi realizovat dotazníkové šetření, které jsem měla v plánu, a to zejména z časových důvodů, neboť překlad zdrojů z dánštiny byl časově velmi náročný. Vlastní interview jsem se tedy rozhodla nahradit úryvky z několika rozhovorů, které jsem přeložila z dánštiny a které mají spíše ilustrativní účel. Ty jsou umístěny do přílohy práce.

Migrační situace v Evropě, a tedy i postoje k ní, se rychle mění. Situace a postoje popsané v této práci časově spadají do období 2013, kdy byl ukončen samotný výzkum.

Odborné termíny bez vhodného českého ekvivalentu uvádím v anglickém jazyce. Názvy dánských iniciativ uvádím v dánštině spolu s vlastním překladem.

ZÁKLADNÍ TERMÍNY A PŘÍSTUPY K IMIGRANTŮM

EKONOMICKÝ MIGRANT

Člověk, který se rozhodl opustit svou zemi a přestěhovat se do jiné za lepší pracovní příležitosti a lepšími ekonomickými podmínkami. Ukázalo se, že jen poměrně malé procento ekonomických imigrantů se vrací do země svého původu.

UPRCHLÍK

Státní příslušník třetí země, jemuž bylo přiznáno právní postavení uprchlíka ve smyslu Ženevské úmluvy, a který je oprávněn pobývat na území členského státu. (MV ČR online: Terminologický slovník)

AZYL

Ochranný pobyt, který stát poskytuje státnímu příslušníku třetí země nebo osobě bez státní příslušnosti v souvislosti s jejím pronásledováním zpravidla z důvodů politických. (MV ČR online: Terminologický slovník)

IMIGRANT

V práci je toto označení používáno vedle termínu PŘISTĚHOVALEC pro ekonomické imigranty i azylanty. *Cizinec, přicházející do země za účelem pobytu dlouhodobějšího charakteru.* (MV ČR online: Terminologický slovník)

POTOMCI IMIGRANTŮ (anglicky *descendants*, dánsky *efterkommere*)

Vedle termínu „*potomci imigrantů*“ se užívá také termín „*imigranti druhé generace*“, v Dánsku je díky jeho delší imigrační historii relevantní též termín „*imigranti třetí generace*“. Za účelem sjednocení terminologie v práci užívám pouze termínu „*potomci imigrantů*“, nebo „*potomci*“. Pojem je blíže vysvětlen v kapitole 1.1.1.1.

MULTIKULTURALISMUS

Myšlenkový a politický směr, který zastává stanovisko, že v jednom demokratickém státě mohou společně žít nejen jednotlivci, ale i skupiny s různou kulturou. Zdůrazňuje prospěšnost kulturní rozmanitosti pro společnost a stát, kultury staví vedle sebe jako rovnocenné a přiznává jim právo se rozvíjet a být respektovány. V praxi se ukazuje být těžko slučitelný s integrací. Ukazuje se, že pro Evropu, založenou na principech

národních států, se jedná o již překonaný přístup (viz například krize multikulturalismu v Nizozemí).

INTEGRACE CIZINCŮ

Proces postupného začleňování imigrantů do struktur a vazeb společnosti domácího obyvatelstva. Jedná se o komplexní jev, který je přirozeným důsledkem migrace a který má své politické, právní, ekonomické, sociální, kulturní, psychologické a náboženské aspekty. (MV ČR online: Terminologický slovník)

INTERKULTURNÍ DIALOG

Evropská jednání o integraci se v současnosti zaměřují na „*promoting unity in diversity*“ a jsou vedena formou interkulturního dialogu. Převládá názor, že zatímco MULTIKULTURALISMUS staví kultury paralelně vedle sebe a vzájemně je porovnává, interkulturní dialog představuje vzájemný vztah, dialog coby otevřený přístup jednoho k druhému.

RADIKALIZACE

Proces, v kterém jedinec postupně přijímá ideje a metody extremismu, případně vstupuje do organizované extremistické skupiny.

NEZÁPADNÍ ZEMĚ

Souhrnné pojmenování pro země z tzv. třetího světa je problematické, neboť třetí svět je určován podle nízké ekonomické rozvinutosti a neexistuje jediná celosvětově přijímaná definice stavu, kdy je stát „vyspělý“. Proto jsem se rozhodla pro použití rovněž poněkud nepřesného termínu, nezápadní země. Jsou jimi všechny země kromě USA, Kanady, Austrálie, Nového Zélandu, zemí Evropské unie, Islandu, Norska, Andory, Lichtenštejnska, Monaka, San Marina, Švýcarska a Vatikánu. Ty jsou podle MMF tzv. vyspělé. K tomuto zjednodušení jsem přistoupila pouze z důvodu potřeby souhrnného termínu.

1. DÁNSKÝ ÚVOD

1.1.1 Historie imigrace, počet a původ imigrantů

Migranti tradičně přicházeli do Dánska především z Norska, Švédska, Velké Británie, Německa a USA a dlouhou dobu příliš nenarušovali homogenitu dánského obyvatelstva ani svým počtem, ani velkou odlišností. Charakter migrace do země se ovšem od poloviny 60. let minulého století začal dramaticky měnit.

Vlivem ekonomického růstu v průmyslovém odvětví v Dánsku stoupla poptávka po pracovní síle, proto došlo k masivnímu přílivu migrantů za prací především z bývalé Jugoslávie, Turecka a Pákistánu. Druhou velkou skupinou, která významně navýšila počet imigrantů, byli nově příchozí uprchlíci ze zemí, které se potýkaly s válečným konfliktem, občanskou válkou nebo jinak nepříznivou situací. Přicházeli žadatelé o azyl z Vietnamu, Chile a Polska, od poloviny 80. let pak zejména utečenci z Iráku, Íránu, Srí Lanky a Palestinci z Libanonu. V 90. letech se k žadatelům o azyl přidali uprchlíci z Afriky, především ze Somálska a uprchlíci z bývalé Jugoslávie. (Jensen 2002, s. 36-42)

Ačkoliv již od 70. let se pokoušela dánská vláda příliv imigrantů z nezápadních zemí regulovat, následné prosazení tzv. slučování rodin mělo efekt spíše opačný. Za migranty, kteří v Dánsku měli povolení k trvalému pobytu, se totiž mohli legálně přistěhovat i jejich ženy a děti mladší 18 let. Po roce 1973 se část imigrantů vrátila zpět do svých domovských zemí, ať již vlivem ekonomické recese a zvýšené nezaměstnanosti v Dánsku, nebo v důsledku zlepšení politické situace v jejich domovských zemích. Šlo nicméně především o imigranty z Evropy a Severní Ameriky. Většina imigrantů z nezápadních zemí z ekonomických nebo politických důvodů v Dánsku zůstala trvale usazena a založila zde rodinu.

K roku 1985 registrovaly dánské úřady 65 601 osob nedánského původu usazených v Dánsku, jejich počet do roku 2005 vzrostl na 320 563 osob (Mikkelsen et al. 2010, s. 23) a podle nejnovějších údajů dánského statistického úřadu (Danmark Statistik online) se nyní pohybuje kolem 400 000 osob. Od roku 1985 se tak téměř zesedminásobil. V současné době tvoří osoby nedánského původu přes 7% dánské populace.

Nejvíce imigrantů z nezápadních zemí je tureckého původu, následuje Polsko, Irák, Libanon, Bosna a Hercegovina, Pákistán, Somálsko, bývalá Jugoslávie, Írán,

Afgánistán, Vietnam, Srí Lanka a další. Čísla ukazují, že polovina občanů nezápádních zemí a jejich potomků dnes pobývá v Dánsku v důsledku migrace za prací a polovina v důsledku uprchlictví.²

Imigranti z nezápádních zemí a jejich potomci

Jak vyplývá z předchozí kapitoly a tabulky Příloha č. 1, v posledních 60 letech v Dánsku dramaticky vzrostl počet imigrantů a jejich potomků z nezápádních zemí. V současnosti tvoří 2/3 celkového počtu imigrantů v Dánsku. Na rozdíl od zbylé 1/3 imigrantů nejsou tradiční imigrační složkou dánského obyvatelstva a jedná se povětšinou o imigranty s velmi odlišným způsobem života, často z muslimských zemí. Právě oni proto tvoří cílovou skupinu integrace.

Jelikož je cílem této práce zhodnocení integrační politiky, dovolím si tedy záměrně se omezit pouze na tuto její cílovou skupinu. Podobně postupuje v českých podmínkách vláda, když v Postupu k aktualizované Koncepci integrace cizinců (2012, s.4) určuje jako cílovou skupinu integrace občany třetích zemí. Omezit se pouze na imigranty z nezápádních zemí mi tedy dovolí komparaci integračních politik v ČR a Dánsku.

Potomci imigrantů

Potomci imigrantů jsou generací mladých lidí, kteří se narodili a vyrostli v Dánsku, nicméně ve statistikách, médiích a rétorice politiků jsou často považováni za imigranty nebo cizince. Dánský statistický úřad tuto zvláštní skupinu populace nazývá *efterkommere* (překl. potomci) a definuje je následovně:

...narozen v Dánsku. Ani jeden z rodičů není dánské národnosti, ani se nenarodil v Dánsku. Cizinec, u kterého není znám původ rodičů, je považován rovněž za potomka. Pokud se alespoň jeden z rodičů narodil v Dánsku a získal dánské občanství, nejsou děti klasifikovány jako potomci. Pokud se ovšem rodiče narodili v Dánsku, ale nezískali dánské občanství, jejich děti jako potomci klasifikovány jsou. (Danmarks Statistik online, překlad autorky)

Dánský statistický úřad vypracoval prognózu, podle které počet potomků imigrantů z nezápádních zemí stoupne z 93 tisíc v roce 2005 na 153 tisíc v roce 2020.

---

² Skupina migrantů za prací se od skupiny uprchlíků odlišuje nejen motivy migrace, ale také mírou začlenění se do nové společnosti. Obecně se dá říct, že azylanti bývají hůře integrováni, protože často stojí mimo pracovní trh.

To by představovalo jejich 65% nárůst, zatímco celkový počet imigrantů z nezápadních zemí má vzrůst jen o 27 %. Z toho vyplývá, že pro integrační politiku je skupina potomků imigrantů z nezápadních zemí klíčová. V této práci se budu zabývat právě integrační politikou zaměřenou na potomky imigrantů z nezápadních zemí.

1.1.2 Imigrace, sociální systém a politika

Sociální systém

Dánsko patří mezi severské tzv. *sociální státy*, které v rámci sociální politiky přerozdělují značné množství prostředků mezi své obyvatele. Členství v dánském sociálním systému není založeno na míře účasti v něm, ale na občanství a pobytu v zemi. To ho činí zranitelným ve vztahu k imigrantům, neboť dochází k přerozdělování finančních prostředků i mezi dánskými občany a imigranty.

Z dat dánského ministerstva financí vyplývá, že tok do veřejného sektoru plyne od dánských občanů a západních imigrantů, z veřejného sektoru pak k imigrantům z nezápadních zemí. (Gerdes a Wadensjö 2006) To je způsobeno hlavně velkým rozdílem v zaměstnanosti a ve výši příjmů mezi těmito dvěma skupinami. (Hansen et al. 2015) Tyto proměnné ovlivňují účast na veřejných financích mnohem více než věk, pohlaví, rodinný status a vzdělání členů obou skupin.

Nepříznivé dopady imigrace na sociální stát vyvolávají v Dánsku velmi výraznou politickou mobilizaci na téma imigrace. Veřejná podpora politiky přerozdělování postupně upadá, ačkoliv dlouho byla důležitým rysem dánské politiky. Fakt, že stát blahobytu již nemůže účinně fungovat, je typicky zdůvodňován tím, že solidarita obyvatel navzájem je podmíněna jejich kulturní homogenitou (Andersen 2006, s. 1), kterou velký příliv imigrantů narušil.

Politika

Imigranti představují v posledních dvou desetiletích ústřední téma politických debat v Dánsku. Přístup k imigrantům se stal tradiční linií, která rozděluje dánské voličstvo. V roce 2002 bylo přijato radikální omezení přílivu imigrantů do země, ale téma imigrace zůstalo nadále klíčové. Debata o imigraci se pouze transformovala a ukázalo se, že lidé začali pokládat za důležitou právě integraci stávajících přistěhovalců a jejich potomků. (Andersen 2006, s. 4)

V současném světě se politické strany už tolik neprofilují na základě tradičních materiálních témat, ale spíše na základě postojů k nemateriálním tématům jakou jsou imigranti, uprchlíci, životní prostředí apod. Postoj k imigrantům a jejich integraci je tedy důležitým prvkem programu všech politických stran zastoupených v dánském parlamentu.

Zvláštní roli hraje populistická pravicová Dansk Folkeparti. Dlouhodobý vliv získala především díky vyhraněným postojům k imigrantům a jejich integraci a vnesla toto téma do politické debaty. Ve svém programu zásadně odmítá multietnickou transformaci země a argumentuje tím, že Dánsko nikdy v minulosti nebyla imigrantská země. Imigrace je dle Dansk Folkeparti ekonomicky nevýhodná a neslučitelná se sociálním státem, imigranti jsou moc odlišní a jejich hodnoty jsou neslučitelné s dánskými, významně také narůstá kriminalita spojená s imigranty. Jedinou přijatelnou formu integrace by představovala asimilace: imigranti se zcela vzdají svých hodnot a přijmou ty dánské. (Dansk Folkeparti online) Po parlamentních volbách v roce 2015, kdy dosáhla historického úspěchu ziskem 21,1 % hlasů, je druhou nejsilnější stranou dánského parlamentu.

1.1.3 Role náboženství

Na rozdíl od většiny evropských zemí neproběhla v Dánsku odluka církve od státu a země má tak stále státní náboženství, evangelicko-luteránskou církev, která je placena z daní. V zemi je zaručena náboženská svoboda a existuje zde velké množství jiných náboženských organizací. Díky imigraci tvoří druhou nejpočetnější náboženskou skupinu po státní církvi muslimové.

Ačkoliv se dánská integrační politika zaměřuje spíše na integraci skrze vzdělání a dánský jazyk, někteří autoři poukazují na to, že náboženství je klíčový faktor v procesu integrace (Martikainen 2005, Mortensen 2002). Dánové sice plošně platí provoz státní církve ze svých daní, nicméně do kostela chodí jen zřídka, většinou jen o Vánocích. Ani religiozita mladých není nijak vysoká, nicméně v poslední době je možné pozorovat trend, že se mírně zvyšuje. Je to zřejmě především díky potomkům z přistěhovaleckých rodin pocházejících z muslimských zemí.

Náboženskou identitu si podle Baumanna migranti udržují dokonce i dlouho po tom, co se jazykem i kulturou přizpůsobili přijímací zemi. (Baumann 2002) Většina imigrantů si udržuje některé zvyky z prostředí, z kterého pochází, ale také vytváří nové.

To platí i o náboženství. (Martikainen 2005, s. 7) U potomků imigrantů je ovšem celá věc složitější. Mají kořeny v minoritním náboženství, ale vyrostli v Dánsku a sami sebe vnímají jako Dány. Většinou nemají vztah ke kultuře země, z které sice pochází jejich rodiče, ale oni ji nikdy nepoznali. Proto i náboženskou identitu svých rodičů, která je ovlivněna kulturními prvky země, z které pochází, nepřijímají od nich. Ačkoliv jsou mnohdy dobře integrováni do dánské společnosti, cítí se kvůli svému původu odlišní. Nepřijímají tak za vlastní ani náboženskou identitu svých rodičů, ani náboženskou identitu Dánů. Víru znovu nachází tím, že si vytváří novou, třetí identitu. V případě islámské menšiny tak hledají formu islámu, která by byla očištěná od kulturních prvků jejich předků. Hledají opravdový, univerzální islám, který jim poskytne novou identitu i v tak odlišné zemi, jako je Dánsko. Potomci imigrantů tedy nepřebírají pasivně náboženství od rodičů, ale sami si k němu aktivně hledají cestu, aby jim poskytlo identitu. Nošení šátku, které se stalo předmětem diskuzí i v mnoha dalších přistěhovaleckých zemích, je spíše aktivní volbou mladých žen a formou provokace, než důsledkem nátlaku jejich rodičů. (Mikkelsen et al. 2012)

Náboženství může mít usnadňující i přitěžující roli v procesu integrace. V některých případech vlastní náboženské přesvědčení při kontaktu s kulturou přijímajícího státu zesílí, jindy zeslábně. Někteří konvertují k jiné víře, ale pro většinu imigrantů vznikne něco nového, třetí identita. (Mortensen 2002)

Náboženský kolektiv patří pro imigranty k nejsnadnějším způsobům, jak se zapojit do společenského dění a ovlivňovat občanskou společnost přijímajícího státu. (Martikainen 2005, s. 7) Pro potomky imigrantů je pak častý způsob, jak se do takovéto společnosti zapojují, navštěvování muslimských škol při některé z mešit. Zde se učí recitaci koránu, základy islámu a arabštinu. (Mozaffari 2012) Tyto školy pro muslimy jsou soukromé, ale mají podporu dánské vlády, která pokrývá obvykle přes polovinu nákladů. Ačkoliv muslimské soukromé školy mají v průměru dobré akademické výsledky, vedou se v Dánsku debaty, zda tyto školy nebrání úspěšné integraci, když separace brání učení se soužití muslimů a Dánů.

Příkladem snahy o integraci odlišných náboženských skupin může být tzv. „inter-religiózní“ vzdělávání. Jedná se o program, kdy namísto jednostranného křesťanského základu, kterého se do nedávné doby dostávalo žákům dánských základních škol, jsou žáci seznamováni s náboženskou pluralitou. Důraz je kladen na

hledání podobností v odlišných náboženstvích.³ Problém těchto snah ovšem spočívá v tom, že většina muslimských rodičů využívá svého práva na odhlášení svých potomků z náboženských předmětů. Je tomu tak především z důvodu, že jim vyučující připadají na výklad islámu nekompetentní. Muslimští žáci tak předměty, kde by se bylo možné inter-religiozitě věnovat, nenavštěvují (Trnsen 2006, s. 2), čímž tato iniciativa selhává.

Právě neúspěchy inter-religiozního vzdělávání a velmi složitá problematika náboženství ve vztahu k integraci jsou nejspíše důvodem, proč jsou poslední vládní iniciativy zaměřené na integraci potomků přistěhovalců oproštěné o náboženský rozměr. Více o těchto iniciativách a kampani *Brug for alle unge* věnuji v kapitole 3.2.2. Naopak se roli náboženství nevyhnou iniciativy zaměřené na prevenci radikalizace mládeže, neboť zde hraje významnou roli náboženství, zejména islám. O nich pojednává kapitola 3.1.3.

2. KOMPARACE S ČESKOU SITUACÍ

2.1.1 Historie imigrace, počet a původ imigrantů

Česko se díky své relativní politické stabilitě a ekonomickému růstu zařadilo od počátku 90. let 20. století k nejatraktivnějším přistěhovaleckým zemím EU. Střední a východní Evropě pak v tomto ohledu zcela dominuje. (Drbohlav 2011, s. 405)

Do České republiky tradičně přicházeli cizinci z nejrůznějších zemí, nicméně teprve nedávno se stali předmětem výraznějšího zájmu ze strany české společnosti. (Rákoczyová a Trbola 2012, s. 13) Důvodem je prudký nárůst jejich počtu. Podle údajů Českého statistického úřadu bylo v roce 1993 registrováno asi 70 tisíc cizinců s dlouhodobým nebo trvalým pobytem. V roce 2008 to bylo již téměř 440 tisíc. V letech 2008-2011 celkový počet cizinců s povoleným pobytem v České republice sice mírně poklesl, nicméně se dá předpokládat, že se jedná pouze o dočasný výkyv v důsledku ekonomické krize a jejích dopadů.

Charakter i intenzita imigrace do Česka se významně změnila v roce 1989. Do té doby byl v socialistické republice příliv přistěhovalců silně regulován státem a dočasní imigranti přicházeli na základě vzájemných dohod takřka výhradně ze spřátelených socialistických zemí a v zanedbatelném počtu. Došlo naopak k dvěma významným

---

³ Tomuto programu se v Dánsku věnuje především Danmarks Kirkelige Mediacenter, Folkekirkens Skoletjeneste a IKS (Islamic-Christian Study Centre).

emigračním vlnám ze země, a to kolem roku 1948 po nástupu komunistického režimu a po roce 1968 v souvislosti s okupací sovětskými vojsky. Po přechodu v demokratický režim po roce 1989 nastalo uvolnění o i v rámci migračních toků. Od počátku 90. let se tradičními složkami přistěhovalců do Česka stali občané Ukrajiny, Polska, Vietnamu, Ruska a po rozdělení Československa v roce 1993 také občané Slovenska. Zatímco počet občanů Slovenska a Polska se od poloviny 90. let příliš nezměnil, počty občanů Ukrajiny, Vietnamu a Ruska se do roku 2008 více než zdvojnásobily a nadále rostou. (Drbohlav 2010)

Motivy migrace jsou podobné těm, které měli na počátku migračního cyklu v 60. letech minulého století přistěhovalci do Dánska. S ekonomickým růstem došlo k zvýšení poptávky po zahraniční pracovní síle. Ukrajinci a další lidé z méně vyspělých zemí byli ochotni přijmout pracovní místa s nízkou mzdou a vysokými požadavky na flexibilitu. (Rákoczyová a Trbola (eds.) 2012, s. 13) Česko je rovněž cílovou zemí žadatelů o azyl, kteří tvoří specifický segment migrační populace. Ovšem na rozdíl od Dánska, kde tvoří zhruba polovinu přistěhovalců, je počet úspěšných žadatelů o azyl v Česku zanedbatelný. V letech 1989-2008 získalo azyl v České republice jen kolem 4 % z téměř 88 tisíc žadatelů. Neúspěšní žadatelé však často v zemi zůstávají a zapojují se do tzv. šedé ekonomiky v rámci nelegálních ekonomických aktivit. (Rákoczyová a Trbola 2011)

Potomci imigrantů

Stejně jako v Dánsku, i na českých školách dochází k permanentnímu nárůstu potomků imigrantů;

...nejvyšší počet těchto dětí zaznamenáváme na základních školách. Oproti školnímu roku 2005/2006 došlo ve školním roce 2011/2012 k nárůstu dětí cizinců na českých základních školách o 16,5 %, což v absolutních číslech představuje v roce 2011/2012 14 315 žáků zahraničního původu, přičemž děti cizinců z třetích zemí tvoří více než 70 %: více než deset tisíc (10 060) dětí pocházejících ponejvíce z Ukrajiny, Vietnamu a Ruska (...) (Vavrečková a Dobiášová 2012, s. 7)

2.1.2 Integrace, imigrace a politika v ČR

V migrační politice České republiky od roku 1990 silně dominuje Ministerstvo vnitra České republiky, jehož systém řízení migrační politiky je apolitický a značně centralistický. Liberální přístup v migrační politice byl v roce 1998 vystřídán více restriktivními opatřeními v souvislosti s ekonomickou recesí, jako bylo například

zavedení vízového režimu vůči mnoha zemím. Na druhou stranu byly položeny základy integrační politiky legálně pobývajících cizinců. (Rákoczyová a Trbola 2011) V posledních letech se pak politika Ministerstva vnitra ČR vyznačuje příklonem k aktivnějšímu a systematictějšímu přístupu v integračních opatřeních. Podle usnesení vlády ČR ze dne 4. 1. 2012 k *Postupu při realizaci aktualizované Koncepci integrace cizinců – Společné soužití v roce 2012* je předpokládána spolupráce s regionálními Centry na podporu integrace cizinců, samosprávami, dalšími subjekty a nestátními neziskovými organizacemi. Těmi jsou například Multikulturní centrum Praha a neziskové organizace InBáze, o.s., Sdružení pro integraci a migraci o. s., Poradna pro integraci, o.s. a další. Prioritami vlády v integraci cizinců pak pro příští období mají být znalost českého jazyka cizinců, informovanost cizinců a jejich orientace ve společnosti a vzájemné vztahy cizinců a majoritní společnosti. Pro rok 2012 byla částka ze státního rozpočtu na podporu integrace cizinců stanovena na 25 mil. Kč, což je pouhých 0,0002 % státního rozpočtu.

Na rozdíl od Dánska, kde jsou přistěhovalci diskutováni v souvislosti s výdaji, které představují pro sociální systém, v Česku příjmy sociálního systému od přistěhovalců spíše převyšují jeho výdajovou stranu. Je tomu tak především díky vysoké ekonomické aktivitě přistěhovalců, jejich nízkému průměrnému věku a mnohdy také kvůli neinformovanosti o jejich sociálních právech. (Rákoczyová a Trbola 2011)

2.2.1 Srovnání situací

Země se liší původem nezápádních imigrantů i jejich počtem. Těm dánským dominují Turci, následují Poláci, Iráčané, Libanonci, Pákistánci. Velký počet přistěhovalců pochází z muslimských států. V ČR převládají přistěhovalci z Ukrajiny, Polska, Vietnamu a Ruska. Procento zastoupení imigrantů a jejich potomků v populaci je v Dánsku výrazně vyšší, nicméně i v ČR dochází v poslední době k jeho prudkému nárůstu. Dánští přistěhovalci jsou z poloviny tvořeni uprchlíky, druhou polovinu představují imigranti za prací. Ti v ČR kvůli přísné azylové politice výrazně převládají. Zatímco v Dánsku jsou v souhrnu imigranti příjemci dávek sociálního systému, v ČR jsou v souhrnu jeho přispěvatelé.

V obou zemích zastává ústřední pozici příslušné ministerstvo. V Dánsku je výrazná delegace na místní samosprávu, zejména v oblastech koordinace jednotlivých iniciativ, sociálního bydlení a integrace nově příchozích přistěhovalců. Role neziskových organizací je upozaděna. Naproti tomu v ČR mají neziskové organizace

důležitou roli v aplikaci integrační politiky, stát pouze vytváří její rámec koncepcemi a strategiemi. V obou zemích dochází k zpříšňování imigrační politiky a současně k posilování integračních opatření.

V Dánsku jsou pro integrační politiku imigrantů vyhrazeny poměrně velké výdaje ze státního rozpočtu. V ČR je tato položka takřka zanedbatelná, stát zatím vyčleňuje prostředky spíše na integraci romské menšiny.

3. ZKUŠENOST DÁNSKA

3.1 CÍLE INTEGRAČNÍ POLITIKY

3.1.1 Vzdělání

Vzdělání je považováno za klíčové nejen pro úspěšnou sociální integraci potomků imigrantů, ale i z hlediska jejich pozdějšího začlenění na trh práce a dosažení vyššího socioekonomického statusu (Moldenhawer 2002, s. 2; Vavrečková a Dobiášová 2012, s. 8). Stejně jako v jiných evropských zemích, i v Dánsku je vzdělání základním předpokladem pro získání zaměstnání. Bez ekvivalentního vzdělání je integrace přistěhovalců do dánské společnosti jen velmi obtížná, ne-li nemyslitelná. Mnozí autoři poukazují na to, že nevyrovnaná míra vzdělanosti mezi skupinami obyvatel může vést k sociálním problémům, segregaci či dokonce k etnickému konfliktu (Mikkelsen et al. 2010).

Vzhledem k tomu, jak je vzdělání klíčové, existuje na téma začleňování druhé generace přistěhovalců do dánského vzdělávacího systému velmi široký výzkum. Jeho jádrem je přístup, který klade důraz na zvládnutí jazyka přijímacího státu - autoři vycházejí z předpokladu, že bez znalosti dánštiny není integrace přistěhovalců dost dobře možná. V rámci tohoto přístupu je vedena diskuze, zda potomky imigrantů umisťovat do tříd, kde bilingvní učitelé prohlubují jejich dvojjazyčný vývoj, nebo do běžných tříd spolu s dánskou majoritou. (Moldenhawer 2002, s. 3) Zastánci dvojjazyčného vzdělání argumentují tím, že zvládnutí mateřského jazyka usnadňuje zvládnutí druhého jazyka, v našem případě dánštiny. Na druhou stranu se v praxi ukazuje, že třídy s mnoha bilingvními studenty mají nízkou efektivitu v probírané látce. (Nielsen 2002, s. 12-19)

Zabývat se podrobněji konkrétní metodologií začleňováním do vzdělávacího systému nebudu – není to v možnostech ani cílech práce. Postačující je zhodnocení významu vzdělání a obecná charakteristika.

Imigranti, a to obvykle bez ohledu na svoji etnickou příslušnost, často chápou vzdělání jako prostředek k vzestupné sociální mobilitě svých dětí. (Mikkelsen et al. 2010, s. 118) Devadesát procent z nich si přeje, aby jejich děti dosáhly vyššího vzdělání, než mají oni sami, což je velký podíl ve srovnání s 45 % Dánů s touto aspirací. (Mikkelsen et al. 2010, s. 115-116) Rozdíl může být z části způsoben tím, že Dáni mají v průměru vyšší stupeň vzdělání než přistěhovalci a není tedy nutné, aby jejich děti dosahovali stupně ještě vyššího. Na děti imigrantů je nicméně často vyvíjen ze strany jejich rodičů nátlak, aby prostřednictvím školy dosáhly úspěchu v kariéře a zajistily si lepší život než oni. Aby se míra vzdělanosti Dánů a potomků přistěhovalců vyrovnala, bylo by zapotřebí, aby mezigenerační mobilita byla u potomků vyšší než u Dánů. Podle Rosholm et al. (2002) je ale v obou případech stejná, podle Nielsen et al. (2003) je sice o něco vyšší, ovšem nijak výrazně.

Potomci imigrantů zaostávají za rodilými Dány v tom, že jednak mají špatné známky, na základě kterých jsou přijímáni do druhého stupně vzdělání (především turecká menšina), a dále druhostupňové kvalifikační vzdělání méně dokončují. Špatné známky mohou být způsobeny slabými socioekonomickými podmínkami. Ty ale nemohou odůvodnit fakt, že velkému procentu potomků je studium ukončeno před jeho dokončením. Protože se problém častých "vyhození" ze školy týká zejména chlapců, je podle některých autorů způsobeno převážně rozdíly v chování u dívek a chlapců. (Colding 2005) Ve většině přistěhovaleckých rodin mají chlapci velkou volnost a nejsou omezováni v mimoškolních aktivitách. Dívky musí zůstat doma a věnují tak více času studiu. To způsobuje velké rozdíly ve školních výsledcích obou pohlaví. Podle jiných autorů je příčinou nedokončování kvalifikačního vzdělání způsobeno špatnou dánštinou (Jacobsen a Smith 2003; Jacobsen a Rosholm 2003).

Do postavení dětí ve vzdělávacím systému se velmi výrazně prolíná kultura a způsob života jejich rodičů. Je proto třeba vnímat kontinuitu mezi rodiči a dětmi, která se projevuje v jejich školním i pracovním životě. (Mikkelsen et al. 2010, s. 148) Důležitý je zejména kontakt školy a rodiny žáka. Ten v dánském prostředí není dostatečný v průměru v 15 % případů, u rodin přistěhovalců je pak třeba zlepšit 28 % případů. (Nielsen 2002, s. 6)

Největší výzvou je propojení vědeckých poznatků a polických názorů a zájmů s přístupem učitelů (Moldenhawer 2002, s. 5). Colding na základě svého výzkumu doporučuje posílení kvalifikace učitelů pro práci s menšinami, zaměstnání tutorů asistujících s domácími úkoly a rozšíření tzv. *homework cafés*, kde studenti pracují společně na domácích úkolech. (Colding 2005) Rodiče imigranti totiž kvůli jazykové bariéře většinou s úkoly dětem nemůžou pomáhat.

Na podzim roku 2008 dánská vláda zahájila nové iniciativy, a to zřízení rozšířené poradní jednotky pro bilingvní studenty v oblasti odborného vzdělávání, vytvoření nové poradní jednotky pro bilingvní žáky v základních školách a zapojení rodičů bilingvních dětí v rámci rodinných kurzů a speciálních výukových kurzů.

3.1.2 Integrace na pracovní trh

Úspěch integrační politiky lze poměřovat podle toho, nakolik se podařilo, aby se imigranti a jejich potomci zapojili do pracovního trhu stejně jako rodilí Dánové. (Thordal 2011, s. 116) V případě, že se imigranti neintegrují na pracovní trh, stávají se závislími na vládních výdajích. Je tím rovněž znesnadněna jejich obecná integrace, protože zaměstnání s sebou přináší i sociální síť kontaktů a dále například zlepšuje znalost dánštiny. (Jensen 2002)

V podmínkách přístupu na pracovní trh se významně liší první a druhá generace přistěhovalců. První generace se potýká s obtížemi s uznáním vzdělání a pracovních zkušeností získaných v zemi svého původu, se zvládnutím dánštiny a jinými překážkami. Z těchto důvodů nelze očekávat, alespoň krátce po jejich přistěhování do Dánska, že se bezproblémově zapojí na pracovní trh stejně jako rodilí Dánové. (Liebig 2007; Mikkelsen et al. 2010) Tyto problémy však již nejsou relevantní pro potomky imigrantů, kteří se v Dánsku narodili a získali dánské vzdělání. Ti by měli mít srovnatelné výsledky. Jejich úspěšnost na trhu práce proto může být měřítkem dlouhodobého úspěchu integrační politiky.

Nejpoužívanějším ukazatelem úspěšné integrace na pracovní trh je zaměstnanost. Ta je u potomků imigrantů i přes pozitivní trend v posledních letech (Thorndal 2011, Mikkelsen et al. 2010) stále podstatně nižší než u rodilých Dánů. [nějaká statistika]Důvodem by mohla být skutečnost, že mnohým potomkům (zvláště pak chlapcům tureckého původu) se nepodaří dokončit své kvalifikační vzdělání (viz kapitola 1.3.2.) Nezaměstnanost je však podobná u potomků ze všech zemí původu,

ačkoliv některé etnické skupiny jsou ve vzdělávacím systému podstatně úspěšnější než jiné. (Liebig 2007) Potomkům nechybí ani motivace. Podle průzkumů považuje 47 % etnických Turků a dokonce 62 % Íránců za ponižující být závislí na sociálních dávkách. To je podstatně více než u Dánů. Zároveň jsou z většiny připraveni pracovat přesčas a mnohdy kariéře obětovat i osobní život. (Mikkelsen et al. 2010, s. 151-152)

Zpráva OECD (Liebig 2007, s. 64) z roku 2007 uvádí mezi důvody odlišné míry zaměstnanosti mezi potomky a etnickými Dány i některé těžko pozorovatelné faktory. Patří sem např. rozdíl ve velikosti sítí sociálních kontaktů, které mohou sloužit jako prostředek k získání zaměstnání. Dalším důvodem bývá neznalost fungování trhu práce.

Nejpalčivějším důvodem je však diskriminace. (Liebig 2007, Mikkelsen et al. 2010) Navzdory srovnatelnému lidskému kapitálu s Dány nejsou potomci imigrantů při ucházení se o zaměstnání posuzováni stejně. Nejčastější forma diskriminace je způsobená tím, že potenciální zaměstnavatelé často neposuzují uchazeče o zaměstnání na základě jejich schopností a predispozic pro danou pracovní pozici, ale podle vytvořeného stereotypu průměrných dovedností skupiny, z které uchazeč pochází. (Liebig 2007) Podle zprávy OECD roku 2007 může diskriminace představovat až dvě třetiny z rozdílu mezi zaměstnaností potomků tureckého a pákistánského původu a rodilými Dány. Dánsko již v roce 1996 přijalo zákon proti diskriminaci na pracovním trhu a další opatření proti diskriminaci na pracovním trhu jako je monitoring diskriminace prováděný *Advisory Centre of Race Discrimination*, které pravidelně zpracovává reporty. Také iniciovalo několik informačních kampaní ve spolupráci s Ministerstvem práce.

Velký rozdíl v průměrném příjmu první a druhé generace napovídá o úspěšné socioekonomické mobilitě potomků imigrantů. (Mikkelsen et al. 2010, s. 35-41) Přesto však stále nedosahují stejných výsledků jako etničtí Dánové, což vypovídá o rezervách v jejich přijímání na pracovním trhu dánskou většinou.

3.1.3. Prevence radikalizace

Jak již bylo zmíněno v kapitole zabývající se rolí náboženství v integraci, druhou největší náboženskou skupinou v Dánsku hned po státní církvi jsou muslimové. Ti jsou, díky své početnosti, odlišnosti, sklonu k sdružování se do náboženských skupin i specifickému vnímání dánskou populací nejdůležitější cílovou skupinou politiky prevence radikalizace.

Události ve světě i v Dánsku, mezi které patří odsouzení členů radikální náboženské skupiny Hibz ut-Tahrir za šíření rasové nenávisti a násilí s rasistickými motivy v letech 2002- 2006 a kontroverze kolem *Muhammad cartoons* na přelomu let 2005/2006, vedly k tomu, že byl přijat akční plán na prevenci extremistických názorů a radikalizace mladých v lednu roku 2009. Ministerstvo uprchlíků a integrace v něm představilo 22 konkrétních iniciativ „*deradikalizace*“, rozdělených do několika oblastí. Do nich patří dialog a informovanost, přímý kontakt s mladými, posilování demokratické komunity, zvláštní snahy v ohrožených oblastech aj. (Government of Denmark 2009) Ačkoliv se akční plán zaměřuje na všechny radikální skupiny, hlavním důvodem pro jeho přijetí byly obavy právě z radikálních muslimů. (Kühle a Lindekilde 2010)

Ministerstvo uprchlíků a integrace definuje extremismus jako totalitní a antidemokratickou ideologii, která netoleruje jiné přístupy, šíří nenávist, násilné a nedemokratické metody. Radikalizace je pak vymezena jako proces, v kterém jedinec postupně přijímá ideje a metody extremismu, případně vstupuje do organizované extremistické skupiny. Mezi ostatními extremistickými skupinami, jako je *Danish National Social Movement*, *White Pride* a *The Autonomous*, je v Dánsku významná výše zmíněná Hibz ut-Tahrir.

Hizb ut-Tahrir je mezinárodní pan-islamistická organizace, která bývá spojována s cílem vytvořit islámský stát sjednocující všechny muslimské země. Byla vytvořena v roce 1953 v souvislosti s konfliktem mezi státem Izrael a aliancí arabských států. V současné době je již rozšířena do více než 40 zemí světa a sdružuje kolem 1 milionu členů.

Ačkoliv se oficiálně větev organizace nazývá Hizb ut-Tahrir Scandinavia, její centrum leží v Dánsku v Kodani; v ostatních severských zemích se tak velké podpoře netěší. První členové přišli do Dánska v důsledku občanské války v Libanonu v 80. letech. Důležitý přelom nastal v 90. letech, kdy začaly být jeho texty překládány do dánštiny. Díky tomu se od této doby k organizaci přidávají i mladí dánsky mluvící muslimové, pocházející především z druhé generace přistěhovalců. (Mozaffari 2012)

Pro řízení politiky prevence radikalizace byl na Ministerstvu integrace zřízen *Odbor pro soudržnost a prevenci radikalizace*. Má deset členů, z nichž jeden je analytik a tři konzultanti v terénu. Vedle soustředění poznatků o problematice radikalizace pomáhají s implementací proti-radikalizační politiky lokálním výkonným orgánům a organizacím. Do implementace politiky jsou zapojeny všechny klíčové organizace,

kteře jsou v úzkém kontaktu s dětmi a mladými lidmi, jako je policie, která se zaměřuje na preventivní opatření před kriminalitou mladých, či učitelé, zaměstnanci klubů pro mládež a další. Regionální sítě profesionálů pak sledují rizika radikalizace v jednotlivých regionech.

Prvním regionem, kde byla ještě před vydáním akčního plánu ministerstvem uvedena do praxe politika prevence radikalizace, byl Aarhus. První kroky byly zahájeny již v roce 2007 spoluprací municipality a místní policie. Centrum pro studium islamismu a radikalizace spadající pod Universitu Aarhus zkoumalo, zda jsou tato opatření vnímána muslimskou menšinou pozitivně, či negativně. V kvalitativním výzkumu, který sestával z rozhovorů s mladými muslimy, dospělo k následujícím závěrům a doporučením.

Předně výzkum ukázal, že zhruba třetina respondentů považuje radikalizaci muslimů za marginální problém a o konkrétních snahách proti radikalizaci nic neví. To může být zčásti způsobeno tím, že se jednalo v době průzkumu o poměrně nové iniciativy. Dále to lze přičítat tomu, že mladí muslimové považují za větší problém kriminalitu a problematice radikalizace nevěnují takovou pozornost. Asi polovina dotázaných opatření proti radikalizaci vnímá jako pozitivní, nicméně zcela nepostačující snahu. Skoro všichni respondenti se pak shodli na tom, že preventivní snahy mají i negativní dopady, mohou naopak zvýšit poptávku po radikálech. Mládež totiž může reagovat negativně na vymezování se dánské většiny a tím se ještě více prohloubí distanc mezi muslimskou a nemuslimskou populací. Naopak *role models, preventive talks* či učení se o demokratických hodnotách bývá vnímáno pozitivně. (Kühle a Lindekilde 2010)

Jednotlivá doporučení výzkumu pak vzešla z výstupu práce, že úspěšnost opatření záleží především na jejich formulaci, prezentaci a implementaci. Je nutné zvolit citlivý způsob a nekonfrontovat muslimskou mládež s negativním přístupem. Je lepší využívat lokálních lidí a muslimských komunit (například v *role models*), aby mládež prevenci radikalizace nevnímala jako pouhý výmysl elit.

3.2 PROSTŘEDKY INTEGRACE

3.2.1 Legislativa a vládní plány

Politika a legislativní opatření Dánska vůči přistěhovalcům se od poloviny 80. let vyznačují dvěma hlavními charakteristikami. První je postupné zpříšňování

imigrační politiky v reakci na nekontrolovatelný příliv imigrantů do země. První pokus o zastavení imigrace proběhl již v roce 1973. Ten však nebyl v omezení imigrace příliš úspěšný. Nadále do země proudilo velké množství imigrantů díky *slučování rodin* a také azylantů v důsledku nepříznivé situace v některých zemích. Restrikce se tedy zaměřily na pravidla pro slučování rodin. Změna pro slučování rodin z roku 1995 podmínila *sloučení rodiny* alespoň pětiletým pobytem imigranta v Dánsku. Na to navázal další právní předpis s podmínkou, že manželé nesmí být při *sloučení rodiny* mladší 24 let.

Druhou výraznou charakteristikou je posilování integrační politiky a rozšiřování její cílové skupiny. V 80. letech neexistovala strategie na začleňování imigrantů do dánského systému a všechny problémy s tím související byly řešeny ad hoc opatřeními. Roku 1986 vznikl první integrační program, který byl zaměřen pouze na azylanty, a cílil na jejich jazykové schopnosti a základní orientaci v dánské společnosti. Tyto iniciativy měl na starosti *Danish Refugee Council*, který se také staral o to, aby byli uprchlíci umístováni do oblastí, které nabízely dostatek vzdělávacích institucí, bydlení a pracovních příležitostí.

Vzhledem k rostoucím rozdílům v nezaměstnanosti přistěhovalců a Dánů byl v roce 1994 přijat akční plán vlády, který měl zlepšit zaměstnanost imigrantů skrze zlepšení jejich jazykových schopností a kvalifikace. Byl prvním strategickým opatřením integrační politiky, které se nevěnovalo azylantům, ale ekonomickým imigrantům. Integrační politika pro přistěhovalce byla oficiálně zahájena přijetím tzv. *Integration Act* v roce 1999. Dánsko bylo první zemí, která takový zákon přijala. *Integration Act* měl zajistit, aby se nově příchozí imigranti co nejdříve dostali do rovného postavení s dánskými občany. Zodpovědnost za integraci přistěhovalců byla z rukou *Danish Refugee Council* přesunuta na místní samosprávy a byla nadále rozšiřována. Od roku 2005 musí žadatelé o trvalý pobyt na základě *sloučení rodiny* podepsat prohlášení, v kterém se zavazují, že se aktivně zapojí do integračního procesu prostřednictvím učení se dánštiny a stanou se soběstačnými svým zaměstnáním.

Legislativa postupně zahrнула do integračního procesu i potomky imigrantů. Nejvýznamnějším počinem bylo vydání vládního integračního plánu *A New Chance for Everyone* v roce 2005. O něm a dalších vládních plánech blíže pojednává podkapitola 3.2.1.1.

Posilování integrační politiky a její posun od dobrovolné k povinné účasti je zajímavé sledovat na příkladu výuky dánštiny jako druhého jazyka. V roce 1996 dánský parlament schválil zákon, který poskytoval zdarma výuku jazyka předškolním dětem

imigrantů, pokud tuto možnost zavedla územní samospráva. Jen o několik let později, v roce 1998, byly samosprávy povinny tuto přípravu nabídnout na doporučení specialisty bilingvním dětem od 4 let. Tento věk byl snížen v roce 2002 na děti od 3 let. Od roku 2004 byla jazyková příprava zavedena jako povinná pro děti od 3 let s jazykovými obtížemi, přičemž samosprávy jsou povinny o tom informovat jejich rodiče. Na přelomu let 2005 a 2006 díky těmto zákonným opatřením prošla více než polovina bilingvních dětí jazykovou přípravou. (Liebig 2007, s. 21)

Integrační plány vlády

En ny chance til alle (Nová šance pro všechny)

V roce 2005 vydala dánská vláda integrační plán *En ny chance til alle*, který se stal klíčovou strategickou koncepcí pro politiku integrace mladých přistěhovalců a potomků. Koncepce vytyčila hlavní výzvy této politiky, na které pak navázaly konkrétní iniciativy ministerstva.

Dánská vláda došla k zjištění, že problematičnost skupiny potomků imigrantů je spojena s jejich horšími výsledky ve vzdělávání a s následnými potížemi při hledání práce. V plánu konstatovala, že *„jeden ze dvou bilingvních žáků špatně čte, tudíž postrádá základní předpoklad pro dokončení vzdělání na střední škole nebo odborném učení. Pouze jeden z deseti imigrantů ve věku 25-64 let z nezápádních zemí získal profesní kvalifikaci v Dánsku. Více než polovina všech imigrantů z nezápádních zemí a jejich potomků není zapojena do trhu práce.“* Hlavním cílem bylo stanovení dosažení toho, aby mladí imigranti a potomci imigrantů dosahovali srovnatelných výsledků ve vzdělání jako mladí etničtí Dánové, neboť je *„nepřijatelné, že stále tolik imigrantů a jejich potomků žije na okraji společnosti se špatným přístupem na trh práce a znatelně nižším vzděláním než Dánové.“* Na tuto prioritu navázala rozsáhlá kampaň ministerstva s názvem *Brug for alle unge*, o které podrobně informuji v kapitole 3.2.2.

Dále plán označuje za prioritu řešení problému "ghettoisace", kdy *"velké skupiny imigrantů a jejich potomků bývají izolováni od zbytku společnosti, často bydlí v oddělených čtvrtích"*. O této problematice pojednávám v kapitole 3.2.3 v části věnované sociálnímu bydlení.

Posledním vytyčeným cílem v integračním plánu z roku 2005, prevencí a bojem s extremismem mezi mladými imigranty, se zabývám v kapitole 3.1.4.

3.2.2 Iniciativa ministerstev

Iniciativa Ministerstva pro záležitosti uprchlíků, imigrace a integrace byla na základě integračního plánu vlády z roku 2005 soustředěna na mladé imigranty a potomky imigrantů, kteří žijí na okraji společnosti (jsou marginalizováni), ať již z důvodů sociálního znevýhodnění nebo špatných výsledků ve vzdělání. Studie ministerstva ukázala, že asi 36 tisíc potomků imigrantů a 11 tisíc mladých imigrantů je v ohrožení marginalizace nebo již na okraji společnosti žije. To odpovídá jednomu ze čtyř mladých příslušníků národní menšiny, zatímco u rodilých Dánů méně než jednomu z deseti. Tento velký rozdíl přisuzuje ministerstvo tomu, že imigranti-rodiče obecně mají nedostatek vzdělání, nejsou integrováni na trh práce nebo postrádají znalost dánské společnosti. Je tak pro ně obtížné pomáhat svým dětem s domácími úkoly a připravovat je na studijní dráhu. (Integration 2009, s. 24)

Brug for alle unge (Potřebujeme všechny mladé)

Rozsáhlá kampaň Ministerstva integrace s názvem Brug for alle byla zahájena v roce 2003 a dala si za cíl motivovat potomky imigrantů a mladé imigranty, aby úspěšně dokončili svůj vzdělávací program a získali tak trvalý přístup na trh práce. Studie totiž ukázaly, že velký počet potomků imigrantů opustí nižší stupeň vzdělání s tak špatnými výsledky, že nemůže svůj vzdělávací program, který by je připravil na zaměstnání, dokončit. Zvláště vysoké je pak mezi potomky procento těch, kteří předčasně ukončí odborné učení. Velká skupina mladých lidí se tak ocitá bez kvalifikace a je pro ně obtížné získat zaměstnání. V některých případech dokonce může jejich marginalizace vést ke kriminalitě. (Integration 2009, s. 22)

Tato kampaň je unikátní tím, že soustředí mnoho různých integračních iniciativ a opatření do jednoho celku. Ty pak mohou fungovat ve vzájemné spolupráci, navzájem se doplňovat a je také možné snáze sledovat jejich efektivitu, než když jsou dílčí iniciativy rozdrobeny. Brug for alle unge je vlajkovou lodí dánské integrační iniciativy zaměřené na mladé imigranty a potomky imigrantů a tomu také odpovídá štědrý rozpočet⁴, který dánská vláda pro kampaň vyhradila.

Dánská vláda pravidelně vyhodnocuje účinnost iniciativ v rámci kampaně a upravuje je na základě hodnocení a doporučení nezávislých auditorských společností.

---

⁴ Rozpočet ve výši 40,5 milionů DKK (asi 150 milionů Kč) pro roky 2009-2012. (Ministry for Integration Affaires 2009)

Na základě hodnocení společností LXP consulting a Ernst&Young krátce představím a shrnu aktivity, které se ukázaly jako účinné a naopak upozorním na aktivity, které se v dánském prostředí příliš neosvědčily.

Role models

Role models jsou úspěšní mladí lidé s imigrantským původem, kteří přednášejí o svých zkušenostech, jak dosáhli vyššího vzdělání a úspěchu navzdory překážkám. Navštěvují vzdělávací instituce, kluby pro mladé, rodičovské schůzky i věznice. Skrze osobní příběh se snaží motivovat ostatní mladé lidi k úspěchu ve vzdělání a jejich rodičům poskytují strategii, jak k tomu svým dětem pomáhat. V letech 2003-2009 se setkali modelové s více než 15 tisíci mladých lidí. (Ministry for Integration Affaires 2009, s. 23) Ukázalo se, že lépe fungují přednášky lokálních lidí (LXP consulting 2007), protože na mladé na rozdíl od těch celonárodních nepůsobí jako elita, kterou k nim poslalo na prezentaci ministerstvo.

Homework assistance cafés

V těchto "kavárnách" se studenti setkávají ve svém volném čase, aby si navzájem a za asistence dobrovolníků z řad studentů i učitelů pomáhali při vypracovávání domácích úkolů a zvládnutí látky probírané ve škole. Jedná se o velmi dobré integrační opatření, protože kromě přínosu ve vzdělání dochází k posilování sociálních vazeb mezi potomky imigrantů a jejich dánskými vrstevníky. (Ernst&Young 2009)

V letech 2003-2006 bylo v rámci kampaně zorganizováno 80 homework assistance cafés shromažďujících asi 900 dobrovolníků, kteří každý týden pomohli přes 1600 žáků a studentů. (LXP consulting 2007)

Jedná se o velmi úspěšnou a osvědčenou aktivitu, kterou vláda podporuje ročně asi 20 tisíci DKK pro každou kavárnu. (tamtéž) (V přepočtu asi 74.000 Kč.) Dle dánské zkušenosti je vhodné do zakládání homework cafés zapojit i municipality a neziskové organizace. (tamtéž) Dotazníkové šetření ukazuje, že díky homework cafés je pro mnoho žáků jednodušší vypracovat úkoly a raději chodí do školy. Přínos sociální integrace potvrzuje skutečnost, že někteří žáci uvedli, že navštěvují kavárnu, i když zrovna nemají žádný domácí úkol. (Ernst&Young 2009) S motivací ke studiu a s probíranou látkou žákům také pomáhají mentoři, dobrovolníci, pro které jsou organizovány v rámci kampaně speciální kurzy.

Úspěšnosti dánských integračních opatření napomáhají i aktivity, které jsou zaměřeny na sdílení a šíření zkušeností napříč institucemi, které se integračním aktivitám věnují. V roce 2009 byl například ve Vejle organizován velký *Knowledge bazaar*, který prostřednictvím prezentací a přednášek umožnil, aby si více než 300 odborníků ze stovky dánských škol vyměnilo poznatky a zkušenosti, jak zapojit mladé lidi s nedánským původem do vzdělávání. (tamtéž) Podobné zaměření měl i projekt dánského Ministerstva školství v letech 2006-2007 s názvem "This works at our school". Podporoval sdílení zkušeností s výukou bilingvních studentů mezi základními a středními školami. Tyto aktivity zaměřené na předávání zkušeností lze hodnotit jako velmi přínosné, neboť zabraňují, aby dílčí instituce opakovaly stejné chyby, a zároveň umožňují předání cenných zkušeností a poznatků, které se v praxi osvědčily. (LXP consulting 2007)

Obecná doporučení směřují k tomu, aby kampaň pokračovala, a je hodnocena jako úspěšná. Míru úspěšnosti lze zjistit pomocí statistických dat, které Dánsko pečlivě shromažďuje. Protože primárním cílem kampaně je zvýšit procento mladých lidí s původem z nezápádních zemí, kteří úspěšně dokončí své odborné vzdělání, sestavila jsem na základě dat dánského statistického úřadu tabulky (viz Příloha č. 2 a Příloha č. 3).

V nich můžeme pozorovat, že v roce 2008 úspěšně dokončilo své odborné vzdělání 74,4 % studentů z nezápádních zemí, zatímco v roce 2010 se jejich úspěšnost dostala přes 82 % a následující dva roky zůstala nad 80% hranicí. Podobně se úspěšnost zvýšila u skupiny všech imigrantů a jejich potomků, když se ze 72,3 % v roce 2008 vyšplhala nad 80% hranici v roce 2010.

Zvyšující se úspěšnost tak pomalu směřuje k cíli, který si vytyčila dánská vláda pro rok 2015; tedy aby v tomto roce úspěšně dokončilo studium 95 % všech studentů. Otázkou zůstává, zda této hranice bude skutečně dosaženo. Lze však konstatovat, že dochází ke zlepšení a je žádoucí v kampani nadále pokračovat. Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že kampaň velkým nebo zcela zásadním způsobem pomohla dokončit vzdělání 32 % mladých lidí s jiným než dánským původem.

Kampaň je obecně hodnocena jako úspěšná a potřebná a jako takovou ji svoji podporou zaštitilo několik vrcholových politiků. Ministr pro záležitosti uprchlíků, imigrace a integrace Rikke Hvilshøj prohlásil, že Brug for alle unge je podle něho "dynamická kampaň, která se neustále vyvíjí, zatímco zůstává zaměřena stále na též cíl" a že "v ní musí být vytrváno". Ministr školství Bertel Haarder pak zašel ještě dále, když

v červnu 2007 prohlásil: "*Tato kampaň musí pokračovat v celém svém rozsahu. V této oblasti se potýkáme s tolika závažnými problémy, že si nemůžeme dovolit upustit od jediné aktivity, která má být sebemenší šanci na úspěch. Mezi dalšími mentoring, modelové a homework assistance. Přerušeni kampaně by bylo ostudné. Cílová skupina se během příštích deseti let zdvojnásobí, škrtky proto nejsou vhodné. Rozšíření kampaně vypadá rozumněji.*" (LXP consulting 2007)

Retention Caravan

Projekt je nezávislou součástí kampaně Brug for alle unge uskutečňovaný společně Ministerstvem integrace a Ministerstvem školství. Ve spolupráci s vybranými odbornými školami si projekt klade za cíl poskytnout mladým větší šanci na dokončení odborného vzdělávacího programu. Iniciativy zahrnují zlepšování učitelových schopností a posilování vztahů s rodiči a rodinami. Za účasti speciálních fondů a Evropského sociálního fondu disponuje iniciativa rozpočtem ve výši 71 milionů DKK a nadále pokračuje. (Ministry for Integration Affaires 2009, s. 24)

Zapojení rodičů

Dánská zkušenost přináší poznatek, že v rámci integrace potomků imigrantů je velmi důležité pracovat i s jejich rodiči. Ti mají mnohdy zásadní vliv na své děti v otázkách jejich sociálního a akademického rozvoje. Na společnou iniciativu Ministerstva školství a Ministerstva vnitra a sociálních věcí bylo v rámci programu "Rovné příležitosti" v roce 2008 vyčleněno 56 milionů DKK. Speciálně školení poradci poskytují doporučení a podporu pro práci a komunikaci škol s imigranty-rodiči. (tamtéž) V navazování kontaktu s imigranty-rodiči se rovněž osvědčili modelové. (Ernst&Young 2009)

Cirius

Dánské Ministerstvo školství zaštiťuje také programy, které posilují interkulturní dialog a vzájemné porozumění, integraci a globální osvětu. Program Cirius je určen pro poskytování stipendií mezinárodním studentům, kteří se zapíší na některou dánskou "folk school", kde zpravidla v mezinárodním prostředí poznávají jiné kultury a učí se toleranci a vzájemnému interkulturnímu porozumění.

3.2.3 Lokální úroveň-municipality

Krátce po přijetí Integration Act v roce 1999 byly postupně některé integrační kompetence přeneseny z Danish Refugee Council na dánské samosprávné jednotky-komuny. Samospráva dostala za úkol především zajišťování bydlení pro uprchlíky, provoz tzv. "sociálního bydlení" a kurzy pro nové přistěhovalce včetně výuky dánského jazyka. (Winter 2002)

Mezi hlavní přenesené kompetence místních samospráv patří poskytování sociálního bydlení obyvatelům v nepříznivé sociální situaci, mimo jinými i uprchlíkům a mnohým imigrantům. V roce 1996 téměř polovina uprchlíků, imigrantů a jejich dětí žila v Dánsku v sociálním bydlení. (Engberg 2000, s. 45) Sociální bydlení sice není přímo dotováno státem, ale při jeho zřizování má provozovatel nárok na velmi výhodnou půjčku. Může tak, jako nezisková iniciativa, svým rezidentům poskytnout bydlení za zhruba poloviční nájemné, než by zaplatili za srovnatelné bydlení v komerční sféře.

Původně dobrý záměr poskytnout lidem v nepříznivé situaci bydlení, které si mohou dovolit, ovšem ukázal velkou nevýhodu. Tou je, že dochází ke koncentraci uprchlíků a imigrantů v rezidenčních částech vyhrazených sociálnímu bydlení. Sociální bydlení ve Vapnagaard v Helsingoru například v roce 2012 obývalo asi 30 % obyvatel s nedánským původem, především tureckého původu. V roce 2000 to přitom bylo 12 %. (Engberg 2000, s. 26) Mluví se tak čím dál častěji o problému tzv. "ghettoisace". S tím souvisí kriminalita v některých čtvrtích sociálního bydlení.

Dalším problémem je, že ačkoliv se všichni rezidenti na základě demokratických principů samosprávy mohou podílet na mnoha interních rozhodovacích procesech v domovních radách, etnické menšiny nejsou pro nezájem v těchto radách zastoupeni takřka vůbec. Ve Vapnagaard například došlo v roce 1995 k situaci, kdy se domovní rady zúčastnilo mnoho rezidentů tureckého původu s cílem prosadit turecký televizní kanál v kabelové televizi. Domovní rada tento požadavek zamítla s ohledem na velké náklady a od té doby se žádná etnická menšina aktivně nezapojila do tohoto orgánu. (Engberg 2000, s. 22) Jsou popsány případy, kdy mladí dávají najevo svoji nespokojenost místo demokratického dialogu například tím, že v rezidenční čtvrti zapálí popelnice.

Sociální bydlení, které s sebou nese koncentraci obyvatel nedánského původu na jednom místě, tak nepatří k úspěšné praxi integrace a je od něho postupně upouštěno.

Namísto toho se upřednostňuje co nejrovnoměrnější rozmístění přistěhovalců, pokud možno s ohledem na jejich přání.

V rámci integrační praxe pro skupiny mladých imigrantů a potomků imigrantů uzavřelo v roce 2009 Ministerstvo integrace čtyřleté partnerské dohody s šesti dánskými komunami (Alberton, Fredensborg, Holstebro, Hvidovre, Odesne a Slagelse). Cílem je posílit opatření zabráňující marginalizaci mladých imigrantů a potomků imigrantů. Hlavním úkolem je zajistit lepší interdisciplinární spolupráci již existujících iniciativ a jejich lepší koordinaci. (Partnerskaber om... 2010) Toho má být dosaženo přenesením některých kompetencí na samosprávné celky, které jsou blíže trhu práce a cílové skupině a mohou tak s ní efektivněji pracovat.

Hlavním cílem těchto partnerství je zvýšení účasti cílové skupiny ve volnočasových a vzdělávacích aktivitách a pracovních příležitostech. Druhým cílem je odstranění marginalizace u zranitelných dětí, mladých lidí a rodin. Dále pak bylo snahou zvýšení kulturní integrace skrze znalost, pochopení a respekt k odlišným kulturám. (BDO Kommunernes Revision 2011)

Každá komuna přistupuje ke spolupráci jinak a volí různé integrační iniciativy. K nejrozšířenějším iniciativám patří školení učitelů pro výuku dánštiny jako druhého jazyka. Ukázalo se, že toto školení mělo v některých komunách přímý vliv na zřetelné zlepšení cílové skupiny ve čtení, maximální zlepšení dosáhlo dokonce 35 %. Komuna Slagelse vyškolila během let 2009-2010 celkem 485 učitelů dánštiny jako druhého jazyka. (Partnerskaber om... 2010) V komuně Hvidovre se osvědčilo zřízení tzv. Competence centra, které prostřednictvím kurzů posiluje sebevědomí mladých imigrantů a potomků imigrantů. Oni i jejich rodiče mají možnost navštěvovat více než 30 různých odborných rekvalifikačních kurzů a workshopů, které fungují dobře i jako motivace pro rodiče, aby své potomky podpořili v učení se novým věcem. (tamtéž) Jiné komuny se zase zaměřily na prevenci kriminality v rezidencích social housing tím, že se pokusily zvýšit účast cílové skupiny zvýšenou nabídkou mimoškolních aktivit a sportů. (Partnerskaber om... 2011)

Dánská zkušenost ukázala, že pro dobrou spolupráci je nutné pevně stanovit rozdělení kompetencí a také zamezit tomu, aby příliš byrokratických procesů zpomalovalo implementaci konkrétních iniciativ. (tamtéž) Důležitá je také vzájemná otevřenost a rovnocenné partnerství. Pak se spolupráce mezi Ministerstvem integrace a komunami může jako nový přístup k rozvoji integračních opatření osvědčit.

3.2.4 Občanská iniciativa

Role neziskových organizací je v Dánsku v procesu integrace imigrantů a jejich potomků poněkud upozaděna. Je tomu tak z důvodu silného postavení ministerstva a samosprávných komun, které pevně drží v rukou určování směru i implementaci integračních aktivit.

Mezi neziskovými organizacemi zaměřenými na cílovou skupinu potomků imigrantů a přistěhovalecké mládeže uvádím pro příklad organizaci Gam3 podporovanou Ministerstvem integrace. Vznikla v roce 2002, má 6 zaměstnanců, více než 100 dobrovolníků a působí v Dánsku a v Libanonu. Organizuje utkání ve streetových sportech ve znevýhodněných dánských čtvrtích. Její vizí je prevence konfliktů a potlačení marginalizace cílové skupiny skrze aktivní zapojení do urban sportů a kultury.

Z vyvinuté občanské společnosti Dánska často vzejde iniciativa, která se věnuje tématu imigrantů a jejich potomků. Dánská společnost vnímá některé problematické prvky přistěhovalectví do Dánska a má potřebu na ně reagovat a upozorňovat. Výstava *Bus fra Bagdad* ve veřejném prostoru Kodaně fotografa Henrika Saxgrena dokumentovala rodiny přistěhovačů do Dánska, kteří pracují jako řidiči autobusů, v jejich obývacích pokojích. Projekt si dal za cíl zachytit tyto hrdiny, kteří tvrdě bojovali za to, aby navzdory četným předsudkům většinové společnosti v Dánsku získali práci.

V příloze této práce uvádím pro názornost několik fotografií z výstavy s překladem jako dobrý příklad úspěšného vedení interkulturního dialogu napříč společnostmi.

3.2.5 Výzkum o integraci potomků

Druhá generace přistěhovačů se v Dánsku v posledních letech těší nejen velkému zájmu médií a politiků, ale rovněž vědy. Výstupy vědeckého bádání často inspirují a motivují nová integrační opatření a přístupy k této skupině mladých lidí. Stejně jako integrační politika, i výzkum v tomto poli prodělal od svých počátků v 80. letech značný vývoj. Zpočátku byli imigranti a jejich děti vnímáni spíše jako problematické prvky v sociálním systému nebo jako oběti své kultury, která jim nedovoluje zaujmout rovnocenné postavení s dánskou majoritou. Teprve od 90. let začala být potomkům imigrantů věnovaná větší pozornost. (Røgilds 2002, s. 3)

V současné době se převládající směr ve výzkumu potomků přistěhovačů zaměřuje na porovnávání jejich dovedností a schopností vzhledem k dovednostem a

schopnostem většinové populace. V těchto studiích převažuje srovnávací postup a identifikace pozitivních a negativních faktorů ve vzdělání a na trhu práce. Výzkum tohoto typu je často prováděn veřejnými výzkumnými instituty nebo má rozsáhlou finanční podporou státu.

Druhý směr výzkumu se zaměřuje na kulturu, především na kulturní rozdíly. Obvykle vychází z předpokladu, že potomci imigrantů obtížně nalézají vlastní identitu, protože žijí mezi dvěma kulturními prostředími. Na jedné straně je ovlivňuje tradicionalistický, patristický a kolektivistický způsob života jejich rodičů, na druhé straně přijímají v nové zemi moderní, kulturně osvobozený a individualistický život. To často nahrává pohledu skrze symetrii problém-oběť v tomto typu prací. Odlišný pohled nabízí směr kulturního výzkumu, který potomky imigrantů nestaví do této symetrie, ale spíše klade důraz na aktivní hledání a tvoření nových identit, které se snaží analyzovat skrze kvalitativní rozhovory a životní příběhy. Zaměřuje se na tzv. *bridge-building processes* mezi potomky imigrantů a rodilými Dány. (Mikkelsen et al. 2010, s. 32) Průkopníkem posledně jmenovaného přístupu je v Dánsku Flemming Røgilds, který, inspirován tzv. Birminghamskou školou, poukázal na mísení kultur a na formy etnické mozaiky, která se objevuje při setkávání mezi potomky imigrantů a Dány. Identifikuje tak procesy, které vytváří nové formy kultury a identity. (Røgilds 2002) V dánském výzkumu je na toto téma překvapivě stále ojedinělá syntéza kulturních a sociologických analýz.

Mezi nejdůležitější výzkumné organizace zabývající se integrací potomků imigrantů patří The Academy for Migration Studies in Denmark (AMID), The Danish National Centre for Social Research (SFI) a výzkumný ústav Aarhus University. Z jejich výzkumu z velké části vychází i tato práce.

3.2.6 Konference o integraci potomků

Dánsko se aktivně zapojuje do konferencí na evropské úrovni věnujícím se tématu migrace a integrace přistěhovalců. Níže uvádím náplň důležitých konferencí pořádaných na toto téma, kterého se zúčastnili i zástupci České republiky. Informace v této kapitole jsem čerpala zejména ze zápisů, které byly na konferenci pořízeny pro potřeby Ministerstva vnitra ČR, Odbor azylové a migrační politiky.

Konference organizovaná společně Dánskem a Nizozemím v Kodani v roce 2006 s názvem Evropská konference o aktivní účasti mládeže z etnických minorit ve

společnosti (European conference on active participation of ethnic minority youth in society) byla zaměřena na mladé lidi z rodin imigrantů s důrazem na 2. a 3. generaci. K řešení byly předloženy 3 základní okruhy problémů: jak mladým lidem zajistit rovné příležitosti, jak mohou být plně využity znalosti a vzdělání mladých imigrantů a jakým způsobem lze podpořit sociální soudržnost a sociální začlenění, a zároveň předcházet radikalizaci mladých imigrantů. Mezi přispěvateli do diskuze byli ministři pro intergaci, generální ředitel Mezinárodní organizace pro migraci, koordinátor politiky EU proti terorismu, a další představitelé na nejvyšší úrovni. Závěrem konference byly poznatky, že integrace je záležitostí celé společnosti a integrace imigrantů zásadně ovlivní její chod. Důraz by měl být kladen na lokální úroveň, je třeba zapojit místní podnikatele, školy a sousedy, a to jak ve vzdělávání a zaměstnávání, tak v prevenci proti extremismu.

Bylo doporučeno zaměřit integrační programy na přistěhovaleckou mládež, neboť zpravidla umí jazyk hostitelské země a není tolik zatížena tradicí země původu. Může být proto mostem ke generaci dospělých imigrantů. Je třeba působit na celou společnost, zviditelňovat kvalifikaci a schopnosti migrantů, zveřejňovat osobní příběhy imigrantů a příklady dobré praxe, posílit interkulturní vzdělávání.

V roce 2009 organizovalo dánské ministerstvo dvoudenní workshop věnovaný tématu integrace a interkulturnímu dialogu Interkulturní dialog jako nástroj podpory sociální soudržnosti, kdy druhý den byl věnován právě dialogu s mladými lidmi.

Jednání navázalo na expertní setkání k interkulturnímu dialogu pořádaná Německem (Norimberk 2007, Berlín 2008) a sub-meeting v Londýně v září 2008. Reflektovalo závěry ministerské konference v Postupimi - DE PRES a ve Vichy - FR PRES. Na problematiku interkulturního dialogu v kontextu integrace se pravidelně zaměřuje také jednání NCPI. V režii Dánska došlo k významnému posunu tématu interkulturní dialog – předmětem jednání nebylo soužití s náboženskými skupinami jako doposud.

H. Korf z pořadajícího ministerstva informovala o ustavení nové divize na ministerstvu, a to divize pro sociální soudržnost a prevenci radikalizace (nahradila dosavadní zaměření na multikulturalismus). Prosazují dvojí strategii: zajistit sociální inkluzi a občanskou participaci, a dále ochranu před radikalizací. Shromažďují informace z municipalit - co municipality potřebují, aby preventovaly radikalizaci. Představen byl projekt Rady mládeže (Danish Youth Council), demokraticky voleného

orgánu, který zajišťuje reprezentaci zájmů mladých lidí před veřejnými autoritami a organizacemi.

V roce 2012 proběhla konference ve Vejle s názvem Posilování demokratických hodnot a sociální soudržnosti a podpora interkulturního dialogu. Moonis Kamil prezentoval svůj osobní příběh imigranta z Pákistánu – dnes úspěšného podnikatele a občana Dánska. Zdůraznil, jak lze prostřednictvím interkulturního dialogu profitovat z diverzity společnosti. Ministryně K. Haekkerup (DK) uvedla, že za podmínku interkulturního dialogu považuje znalost jazyka hostitelské země. Dánsko klade důraz na integraci prostřednictvím rodičovství. Je nutné rodičům zprostředkovat potřebné informace ohledně školní docházky a denního režimu dětí, předat jim odpovědnost a pomoci jim orientovat se. Bylo konstatováno, že v rámci interkulturního dialogu byl původně užívaný termín hostitelská společnost nahrazen vstřícnějším pojmem přijímající společnost.

3.3 ZHODNOCENÍ DÁNSKÉ INTEGRAČNÍ POLITIKY PRO POTOMKY IMIGRANTŮ

Dánsko investuje velké úsilí a množství finančních prostředků do systematických iniciativ zaměřených na integraci potomků imigrantů. Předností dánské integrační politiky je transparentnost, a to jak jejího financování, tak hodnocení efektivity. Tu posuzují nezávislé auditorské společnosti a výstupy jsou pravidelně zpřístupňovány veřejnosti. Podrobná statistická data jsou pečlivě sbírána a uveřejňována online na webových stránkách dánského statistického úřadu.

Instituce zabývající se integrací mají jasně rozdělené kompetence. Na vrcholu hierarchie stojí ministerstvo, které na základě legislativy a vládních programů iniciuje a řídí nejdůležitější kampaně. Některé oblasti jsou delegovány do kompetence územních samospráv, které zejména koordinují lokální aktivity a starají se o zapojení nově příchozích přistěhovalců. Neziskové organizace mají spíše doplňkový charakter a zabývají se především integrací skrze kulturu a sport se zaměřením na "děti ulice".

K naplňování integrační politiky jsou stanoveny cíle, jejichž dosahování je jedním z měřítek toho, nakolik je integrace úspěšná. Základní pilíř tvoří vzdělání, za klíčové pro úspěšnou integraci je považováno především zvládnutí dánského jazyka. Na hlavní problém s tím, že mnoho potomků imigrantů nezvládlo dokončit své odborné vzdělání, se zaměřila rozsáhlá kampaň s cílem vyrovnat jejich výsledky s mladými

etnickými Dány. V roce 2012 se podařilo z původní 74% úspěšnosti v roce 2008 dostat a udržet úspěšnost nad 80% hranicí. I přes viditelné zlepšení jsou zde však ve srovnání s dánskou populací velké rezervy.

Na vzdělání navazuje integrace na pracovní trh. Tam se potomci uplatňují lépe než jejich rodiče, tomu odpovídá i jejich poměrně vysoká socioekonomická mobilita. Ovšem obě skupiny se stále potýkají s vysokou diskriminací.

Vzhledem ke složení dánské imigrace, sestávající převážně z muslimů, se státní politika soustředí i na prevenci radikalizace. Protože má muslimská mládež tendenci vnímat některá opatření proti radikalizaci negativně, musí být protiradikalizační opatření voleny velmi citlivě.

Vzdělání, integrace na pracovní trh a prevence radikalizace jsou pouze dílčí aspekty, které napoví úspěšnost integrační politiky. Tyto dílčí aspekty směřují ke komplexnímu cíli integrační politiky a tím je spokojené soužití dánské populace s příchozími imigranty a jejich potomky. Pro tento cíl je dle mého názoru nezbytně nutný otevřený dialog napříč společností a vůle zabývat se problematikou, řešit ji a posouvat integrační opatření neustále dál. Právě v tomto ohledu je Dánsko úspěšné, neboť systematickostí a pečlivostí, s jakou přistupuje k integraci nejen potomků imigrantů, dělá z jeho integrační politiky dynamický proces, který reaguje na aktuální situaci a neustále se zdokonaluje.

Do dánské integrační politiky se silně promítají principy interkulturního dialogu. Jeho stěžejním rysem je předpoklad, že pro úspěšnou integraci je zapotřebí pracovat nejen s přistěhovalci a jejich potomky, ale rovněž i s většinovou společností. Tolerantní přístup z její strany je nutný předpoklad pro úspěšné zapojení imigrantů do společnosti. Obě skupiny se navzájem ovlivňují, a pokud dialog funguje správně, mohou se též vzájemně obohacovat.

4. DOPORUČENÍ PRO ČR

Výzkumná otázka, kterou jsem si položila v projektu práce, zní: jsou některé nástroje integrační politiky zaměřené na potomky imigrantů vhodné k použití do podmínek České republiky?

V práci byl osvětlen velmi rozdílný charakter přistěhovalců a jejich potomků v obou zemích. V ČR v současnosti téměř nejsou zastoupeni potomci imigrantů z islámských zemí a problém s jejich možnou radikalizací je tudíž zatím marginální.

Integrační opatření zaměřená proti radikalizaci mládeže tudíž zatím nejsou do českých podmínek vhodná a jako s takovými jsem se jimi v práci příliš podrobně nezabývala.

Naopak poměrně podrobně jsem se v práci zabývala metodami, které mají za cíl lepší vzdělání a motivaci mladých potomků a jako takové mají univerzálnější využití. Před započítím výzkumu jsem předpokládala, že se mi podaří najít v Dánsku ojedinělé metody integrace potomků imigrantů. Při srovnání s aktivitami, které konají neziskové organizace zabývající se integrací mládeže v ČR, jsem ovšem došla ke zjištění, že používají stejné nebo podobné nástroje, které se osvědčily v Dánsku.⁵ Důvodem bude zřejmě sdílení zkušeností pomocí mezinárodních konferencí, na kterých se Dánsko intenzivně podílí (podrobně v kapitole 3.2.6) a globální know-how jednoduše šířené prostřednictvím internetu. Ačkoliv tedy tato práce nepřináší nové metody integrace mladých, konstatuji na jejím základě, že použití těchto nástrojů do českých podmínek shledávám vhodným, neboť v Dánsku se ukázaly jako efektivní.

Dánskou integrační politiku jsem shledala inspirativní především v tom, jakým způsobem dané nástroje využívá. Je kladen velký důraz na zpětné vyhodnocování efektivity, data jsou pečlivě shromažďována a transparentně zveřejňována. Zdá se, že dílčí úspěchy dánské integrační politiky zaměřené na potomky spočívají především v systematickosti a komplexnímu přístupu než ve využívání nějakých neobvyklých metod a nástrojů.

V ČR naopak panuje kvůli jednotlivým neziskovým organizacím, které se integrací zabývají, roztržitost a nekonceptnost. Často chybí hodnocení, a ačkoliv jsem v průběhu výzkumu oslovila několik organizací, nepodařilo se mi od nich získat relevantní data, která by sloužila jako podklady pro jejich činnost. Zdá se tedy, že ČR se může od Dánska učit právě ve způsobu, jakým integrační opatření aplikovat.

Co se naopak v Dánsku neosvědčilo, je poskytování sociálního bydlení v uzavřených rezidenčních čtvrtích. Takto vzniklá "ghetta" vedou k izolaci imigrantů a jejich rodin a brání jejich úspěšnému začlenění do společnosti. V současné době se Dánsko snaží o rovnoměrnější rozšíření přistěhovalců, jako tomu je například i v České republice, kde tato opatření pro sociální bydlení nebyla uplatňována.

---

⁵ Jedná se zejména o role models a homework cafés, které patří mezi nejosvědčenější nástroje integračních aktivit zaměřených na mladé.

ZÁVĚR

V práci jsem dospěla ke zjištění, že Dánsko s delší migrační historií než ČR, může coby zkušenější implementátor integrační politiky pro potomky imigrantů poskytnout ČR mnohé zkušenosti. Po detailní analýze nástrojů a metod, které k integraci této cílové skupiny využívá, jsem zjistila, že tyto jsou používány i v českých podmínkách. Rozdíl tkví ve způsobu, jak tyto nástroje používá. Dánská integrační politika je transparentní, je kladen velký důraz na zpětné vyhodnocování efektivity. Statistická data jsou pečlivě sbírána a uveřejňována. Nástroje integrační politiky jsou uplatňovány v rámci komplexních kampaní, jsou vzájemně koordinovány. Je dán velký prostor pro dialog s veřejností, což je stěžejní bod interkulturního dialogu. Dánsko se tak řadí mezi přední aktéry uplatňující interkulturní dialog jako nový směr integrace imigrantů a jejich potomků. Kultura imigrantů a osob s imigrantským původem již není stavěna paralelně k většinové společnosti jako svébytná entita (tak, jak je chápáno v pojetí multikulturalismu), ale je zdůrazňována vzájemná korelace, vztah většiny s nově příchozími a jejich potomky.

Imigrační politika není uplatňována jen pro nově příchozí imigranty, ale soustředí se též na potomky imigrantů, kteří se již v Dánsku narodili. Po zjištění, že i tato skupina mladých lidí se v mnohém liší od dánských vrstevníků, bylo překročeno k nástrojům, které mají zajistit jejich začlenění do společnosti. Úspěšná integrace má předcházet jejich radikalizaci a zároveň jim zajistit dobré vzdělání a pracovní uplatnění. To jsou základní předpoklady pro úspěšné soužití s dánskou většinou.

Původ české imigrace, a tedy i jejich potomků, je zatím velmi odlišný od české. Také jejich počet vzhledem k většinové populaci je výrazně jiný, což zatím nenutí ČR investovat velké finanční prostředky a úsilí do jejich integrace. Pokud ovšem dojde k naplnění teorie migračních cyklů, bude do ČR proudit stále více přistěhovalců podobného původu jako do Dánska. Tomu odpovídá, byť zatím v malém měřítku, aktuální situace, kdy se ČR chystá přijmout přes tisíc syrských uprchlíků. Vše bude záležet na české imigrační a azylové politice. Věřím, že tato práce má přínos přinejmenším v tom, že upozorňuje na zajímavý přístup Dánů k imigrantům druhé generace a napovídá, v čem se lze inspirovat.

LITERATURA

Monografie:

DRBOHLAV, Dušan. *Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010, 207 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1.

JENSEN, Bent. *Hvordan har indvandrerne det?: indvandrernes levevilkår og integration på det danske arbejdsmarked*. København: Spektrum, 2002. ISBN 87-776-3227-3.

MIKKELSEN, Flemming, Malene FENGER-GRØNDAHL a Tallat SHAKOOR. *I Danmark er jeg født--: etniske minoritetsunge i bevægelse*. 1. udg. København: Center for Ungdomsforskning, 2010. ISBN 978-877-8878-649.

MOZAFFARI, Mehdi. *10 bud - på kultur, identitet og værdier i Danmark*. 1. udgave, 1. oplag. Aarhus: Systime, 2012. ISBN 978-876-1645-135.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 309 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-023-0.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava a Robert TRBOLA. *Institucionální podmínky sociální integrace cizinců v ČR*. 1. vyd. Brno: Barrister, 2011, 186 s. ISBN 978-80-87474-20-4.

THORNDAL, Morten Hansen. *Ærkedansker - perkerdansker: integration i politisk, sociologisk og økonomisk belysning*. 1. udgave. Kbh: Columbus, 2011. ISBN 978-877-9701-243.

Elektronické články:

ANDERSEN, Jørgen Goul. Immigration and the Legitimacy of the Scandinavian Welfare State: Some Preliminary Danish Findings. *AMID Working Paper Series* [online]. 2006. Nr. 53 [cit. 2013-03-03]. Dostupný z WWW <http://www.amid.dk/pub/papers/AMID_53-2006_Jorgen_Goul_Andersen.pdf>. ISSN 1601-5967.

BAUMANN, Martin. Migrant settlement, religion and phases of diaspora. *Migration: A European Journal of International Migration and Ethnic Relations*, vol. 33/34/35, pp. 93-117.

COLDING, Bjørg. A dynamic analysis of educational progression: Comparing children of immigrants and native Danes. *AMID Working Paper Series*. [online]. 2005. Nr.35. [cit. 2013-03-03]. Dostupné online z WWW <http://www.amid.dk/pub/papers/AMID_37-2005_Bjorg_Colding.pdf>. ISSN 1601-5967.

DRBOHLAV, Dušan. *Imigrace a integrace cizinců v Česku: Několik zastavení na cestě země v její migrační proměně z Davida na téměř Goliáše*. 2011. Geografie, 116, No. 4, pp. 401 - 421. Dostupné online z WWW <http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2012/01/g11-4-2drbohlav.pdf>.

GERDES, Christer; WADENSJÖ, Eskil. Immigration and the Welfare State: Some Danish Experiences. *AMID Working Paper Series* [online]. 2006. Nr.60 [cit. 2013-03-03]. Dostupné online z WWW <http://www.amid.dk/pub/papers/AMID_60-2006_Gerdes&Wadensjo.pdf>. ISSN 1601-5967.

HANSEN, Marianne Frank, SCHULTZ-NIELSEN a Torben TRANÆS. *The Impact of Immigrants on Public Finances: A Forecast Analysis for Denmark* [online]. Bonn: IZA, 2015 [cit. 2015-03-25]. Dostupné z: <http://ftp.iza.org/dp8844.pdf>

MARTIKAINEN, Tumas. Religion, Immigrants and Integration. *AMID Working Paper Series* [online]. 2005. Nr. 43 [cit. 2013-03-03]. Dostupný z WWW <http://www.amid.dk/pub/papers/AMID_43-2005_Martikainen.pdf>. ISSN 1601-5967.

MOLDENHAWER, Bolette. Skolen – en nøgle til integration af etniske minoritetsbørn? *AMID Working Paper Series*. [online]. 2002. Nr.25. [cit. 2013-03-03]. Dostupné online z WWW http://www.amid.dk/pub/papers/AMID_25-2002_Moldenhawer.pdf. ISSN 1601-5967.

MORTENSEN, Viggo. Religion og integration. *Aarhus Universitet* [online]. 2002. Nr. 4 [cit. 2013-03-03]. Dostupný z WWW <<http://teo.au.dk/fileadmin/www.teo.au.dk/samtidsreligion/introduktion/publikationer/as-oc4.pdf>>. ISSN 1601-6483.

NIELSEN, Jørgen Ch. Etniske minoritetsbørns skolepræstationer og danskundskaber – Konklusioner og perspektiver fra tre forskningsrapporter på i alt 800 sider. *AMID Working Paper Series*. [online]. 2002. Nr.26. [cit. 2013-03-03]. Dostupné online z WWW <http://www.amid.dk/pub/papers/AMID_26-2002_JCNielsen.pdf>. ISSN 1601-5967.

RØGILDS, Flemming. Et nyt dansk råstof? Forskning i etniske minoritetsunge fra 1980-2001. *AMID Working Paper Series*. [online]. 2002. Nr.24. [cit. 2013-03-03]. Dostupné online z WWW <http://vbn.aau.dk/files/17458291/AMID_wp_24>. ISSN 1601-5967.

WINTER, Søren C. Kommunernes integrationsindsats efter den ny integrationslov. *AMID Working Paper Series*. [online]. 2002. Nr.30. [cit. 2013-03-03]. Dostupné online z WWW <http://www.amid.dk/pub/papers/AMID_30-2002_Winter.pdf>. ISSN 1601-5967.

Jiné dokumenty:

BDO KOMMUNERNES REVISION. *Afdækning af integrationsindsatsen i fredensborg kommune* [online]. 2011 [cit. 2014-03-04]. Dostupné z: <http://sm.dk/filer/arbejdsomrader/integration-og-demokrati/bilag-til-nydanske-born-og-unge/afdaekning-af-integrationsindsatsen-fredensborg-kommune.pdf>

ERNST&YOUNG. *Evaluering af Brug for alle unge: 1. perioderapport* [online]. Søborg, 2009 [cit. 2014-11-18]. Dostupné z: http://www.brugforalleunge.dk/~media/BFAU/Filer/PDF/Evalueringer/121128%20EY%20Evaluering_1_perioderapport.pdf

GOVERNMENT OF DENMARK. *A common and safe future: An action plan to prevent extremist views and radicalisation among young people* [online]. 2009 [cit. 2014-03-16]. Dostupné z: https://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/58D048E7-0482-4AE8-99EB-928753EFC1F8/0/a_common_and_safe_future_danish_action_plan_to_prevent_extremism.pdf

KÜHLE, Lene a Lasse LINDEKILDE. *Radicalization among young Muslims in Aarhus: research report*. [1. oplag]. Aarhus: Centre for Studies in Islamism and Radicalization (CIR), Aarhus University, 2010. ISBN 978-879-2540-072. Dostupné také z: http://cir.au.dk/fileadmin/site_files/filer_statskundskab/subsites/cir/radicalization_aarhus_FINAL.pdf.

LIEBIG, Thomas. *The Labour Market Integration of Immigrants in Denmark* [online]. Paris: OECD, 2007 [cit. 2015-07-21]. OECD social, employment and migration working papers, 50. Dostupné z: <http://www.oecd.org/social/soc/38195773.pdf>

LXP CONSULTING. *Summary of Evaluation of Brug for alle unge (We Need All Youngsters)* [online]. 2007 [cit. 2014-08-08]. Dostupné z: http://www.brugforalleunge.dk/~media/BFAU/Filer/PDF/Evalueringer/121128%20English_Summary_evaluation_BFAU.ashx

MINISTRY OF INTEGRATION AFFAIRES. *Integration 2009. 9 focused areas*. 2009. ISBN 978-87-92522-19-1.

Partnerskaber om ungestrategier de første erfaringer. København: Ramboll, 2011.

Partnerskaber om ungestrategier tværgående erfaringer 2011. København: Ramboll, 2012.

TŘNSEN, Aminah. *Inter-religious education in primary schools in Denmark*. Leeuwarden, 2006. [cit. 2014-08-07] Dostupné také z: http://www.islamstudie.dk/uddannelse_folkeskole.religion.htm

VAVREČKOVÁ, Jana a Karolína DOBIÁŠOVÁ. *Integrace dětí cizinců z třetích zemí na základě mezinárodního šetření OECD PISA a řízených rozhovorů s pedagogy základních škol*. Praha, 2012. Dostupné také z: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_348.pdf. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.

Internet :

DANMARKS STATISTIK. *Indvandrere og efterkommere* [online]. [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: <http://www.dst.dk/da/Statistik/emner/indvandrere-og-efterkommere>

DANSK FOLKEPARTI. *The Party Program of the Danish People's Party: as established October 2002* [online]. [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: http://www.danskfolkeparti.dk/The_Party_Program_of_the_Danish_Peoples_Party

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Terminologický slovník* [online]. [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/terminologicky-slovník.aspx?q=Y2hudW09MQ%3d%3d>

UDLÆNDINGESTYRELSEN. *Ny i Danmark* [online]. [cit. 2014-07-22]. Dostupné z: <http://www.nyidanmark.dk/da-dk>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Přistěhovalci a jejich potomci v Dánsku v letech 1974-2013 (tabulka)

**Příloha č. 2: Úspěšnost dokončení odborného vzdělání u potomků imigrantů z
nezápadních zemí (tabulka)**

**Příloha č. 3: Úspěšnost dokončení odborného vzdělání u všech imigrantů a jejich
potomků (tabulka)**

Příloha č. 4: Výstava Bus fra Bagdad v Kodani (fotografie s autorským překladem)

**Příloha č. 5: Rozhovory s mladými lidmi s nedánským původem, kteří jsou aktivně
zapojeni do politiky (volný autorský překlad vybraných úryvků)**

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Přistěhovalci a jejich potomci v Dánsku v letech 1974-2013 (tabulka)

	1974	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2013
Imigranti a potomci		152.958	163.926	214.571	278.459	378.162	452.095	621.638
Imigranti a potomci z nezápadních zemí	39.186	51.661	65.601	114.108	169.028	255.371	320.563	401.702
Turecko	8.138	14.086	18.995	29.442	39.222	48.773	54.859	60.672
Jugoslávie (býv.)	6.779	7.452	8.166	10.518	13.006	17.176	17.526	16.281
Bosna a Hercegovina					119	19.727	20.875	22.404
Pákistán	3.733	7.845	9.485	12.014	14.692	17.509	19.301	22.086
Maroko		2.104	2.977	4.295	5.955	7.813	8.974	
Chile		1.029	1.064	1.170	1.181	1.276	1.360	
Polsko		6.467	6.762	9.767	11.263	12.290	13.509	34.000
Irák		160	266	2.427	6.415	14.902	26.351	30.199
Írán			241	984	8.591	11.157	12.290	13.509
Libanon		222	280	7.945	15.110	19.011	22.232	24.690
Srí Lanka		259	319	5.020	7.162	9.515	10.291	11.176
Indie		1.730	1.949	2.194	2.634	3.157	4.085	8.038
Vietnam		1.322	3.771	5.801	9.155	11.051	12.654	14.511

(Mikkelsen at al. 2010, s. 23; Danmarks Statistik)

Příloha č. 2: Úspěšnost dokončení odborného vzdělání u potomků imigrantů z nezápadních zemí (tabulka)

období	2005 - 2008	2006 - 2009	2007 - 2010	2008 - 2011	2009 - 2012
zapsaných	784	913	1003	1176	1376
absolventů	583	714	828	965	1105
procento dokončení	74,4 %	78,2 %	82,6 %	82,1 %	80,3 %

(použita data dánského statistického úřadu dostupná online z www.dst.dk)

Příloha č. 3: Úspěšnost dokončení odborného vzdělání u všech imigrantů a jejich potomků

období	2005 - 2008	2006 - 2009	2007 - 2010	2008 - 2011	2009 - 2012
zapsaných	1804	1989	2116	2171	2301
absolventů	1305	1521	1712	1792	1829
procento dokončení	72,3 %	76,5 %	81%	82,5 %	79,5 %

(použita data dánského statistického úřadu dostupná online z www.dst.dk)

Příloha č. 4: Výstava Bus fra Bagdad v Kodani (fotografie s autorským překladem)

Hussain Karim Gomli

narozen v roce 1960 v kurdiském městě v severním Iráku

Hussaine studoval na ropného inženýra, ale krátce před Iráckou okupací Kuwaitu musel narukovat do armády. Několikrát mohl být zabit, ale nakonec se mu podařilo dostat se zpátky k rodině. Pár let pracoval jako ropný inženýr, ale když Saddám Hassain vyhlásil, že všichni kurdští provozovatelé ropných rafinérií budou viset, uprchl s manželkou Drakshan a synem do Dánska. Po několika letech v asylovém centru získali byt a Hussain a Drakshan se narodil další syn. Hussain hledal práci, nakonec se stal majitelem kiosku v Norrebro. V roce 2005 ale kiosky zkrachoval a Hussainovi se naskytlá příležitost vyučit se řidičem autobusu. Hned poté získal jako řidič práci, za kterou je velmi rád. Rodina dnes žije v Malmo.

Halil Ocak

se narodil roku 1958 v malé vesnici Dolluk ve středním Turecku

Halil Ocak er født i 1958 i den lille landsby Dölluk i det centrale Tyrkiet.

I 1977 rejste Halil på ferie i Danmark for at besøge sin bror, søster og onkel, men han rejste ikke hjem igen. I stedet mødte han en dansk kvinde, Anni, i Schou-Epas cafeteria i Roskilde, og trods sprogproblemer forelskede de sig. De blev gift i 1980 og nåede at få en søn, inden de blev skilt i 1983. Nogle år senere fik Halil et barn med tyrkiske, Youdagül, som han giftede sig med på en ferie i Tyrkiet. Da de kom til Danmark, slog de sig ned i Roskilde, hvor Halil arbejdede på en elektronikfabrik om natten, mens han tog stort kørekort om dagen – for egen regning. I 1987 fik han sit første job som buschauffør og kører nu for linjebuss i Roskilde. Han er blevet far til yderligere to børn, Nese og Tugba.

V roce 1977 odcestoval Halil na dovolenou za bratrem, sestrou a strýcem do Dánska, ale nikdy se už nevrátil. Místo toho potkal Dánku Anni, v Schou-Epas kavárně v Roskilde a navzdory jazykovým nesnázím se do sebe zamilovali. Byli oddáni roku 1980 a narodil se jim syn, než byli v roce 1983 rozvedeni. O pár let později potkal Halil Turkyni, Youdagul, kterou si vzal na dovolené v Turecku. Když přijeli do Dánska, usadili se v Roskilde. Tam Halil pracoval po nocích v elektrické továrně a přes den si za ušetřené peníze dělal řidičský průkaz na velké dopravní prostředky. V roce 1987 získal první zaměstnání jako řidič autobusu a nyní řídí linkový autobus v Roskilde. Je otcem dvou dětí, Nese a Tugby.

Ribena Hussain

narozena v roce 1971 v Anglii.

Nazar Hussain

narozen v roce 1963 v Pákistánú.

Ribena Hussain blev født i 1971 i England.

Nazar Hussain er født i 1963 i Pakistan.

Ribenas familie kom oprindeligt fra Pakistan, men var rejst til England for at finde arbejde. Som tre-årig rejste Ribena, hendes mor og søster tilbage til Pakistan, mens faren blev i England. I begyndelsen af 80'erne fandt faren nyt job i Danmark, og resten af familien flyttede fra Pakistan til Ishøj. Ribena og Nazars fædre kendte hinanden, og ægteskabet var en slags aftale mellem fædrene. Da Ribena er engelsk statsborger, kunne det nygifte par blive familiesammenført efter EU's regler. De kunne rejse til et hvilket som helst land i EU, men valgte at slå sig ned i Ringsted, hvor de fik fire børn. De åbnede en grønthandel i 1996, men butikken gik så dårligt, at de måtte lukke. I dag arbejder de begge som buschauffører i Roskilde. Ribena er en meget populær buschauffør og får ind imellem små gaver af passagererne.

Ribenina rodina pochází z Pákistánú, ale odešla do Anglie za práci. Jako tříletá se Ribena se svou matkou a sestrou odstěhovala zpátky do Pákistánú, zatímco její otec zůstal v Anglii. Když si počátkem 80. let otec našel novou práci v Dánsku, zbytek rodiny se za ním odstěhoval do Ishøj. Ribenin otec se znal s Nazarovým otcem a na svatbě svých dětí se víceméně dohodli. Protože je Ribena britskou občankou, mohli s manželem využít sloučení rodiny podle pravidel EU. Mohli se usídlit v jakékoliv zemi EU, ale rozhodli se usadit se v Ringstedu, kde se jim narodily čtyři děti. V roce 1996 si spolu otevřeli obchod s ovocem a zeleninou, ale obchod byl tak specificky zaměřený, že museli zavřít. Dnes jsou oba řidiči autobusu v Roskilde. Ribena je velmi populární řidička, dokonce někdy dostává od cestujících malé dárky.

Hamide Rudi

se narodila v roce 1965 v malé vesničce kosovských Albánců v Jugoslávii (nyní známá jako město Drenas se nachází v Kosovu)

Hamide Rudi er født i 1965 i en lille kosovo-albansk landsby i Jugoslavien (i dag hedder byen Drenas og ligger i Kosovo).

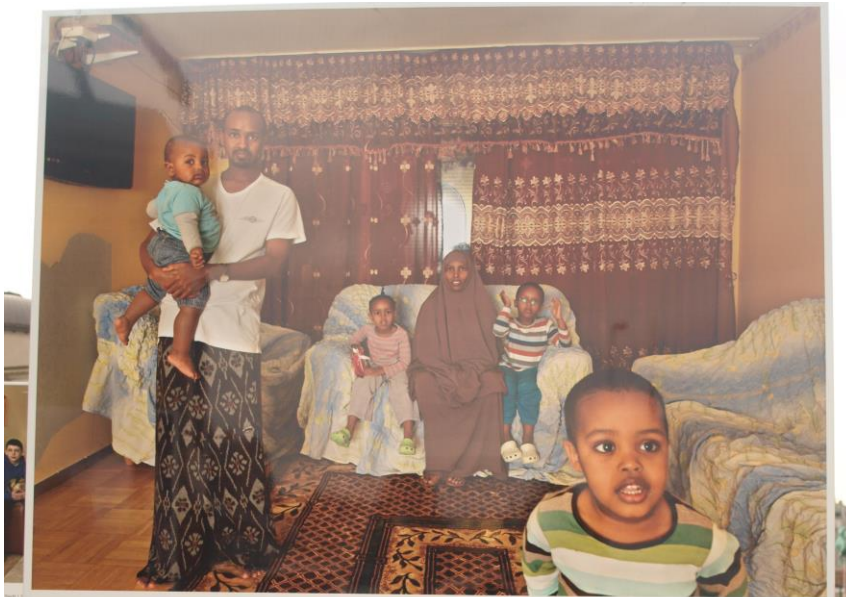
I begyndelsen af 80'erne skulle Hamide begynde på universitetet i Prestina, men måtte opgive på grund af de omfattende uroligheder i Jugoslavien. I 1987 købte hun en busbillet til København, og efter halvandet år på flygtningecentret, Kongenlunden på Amager, fik hun politisk asyl i Danmark. Nogle år senere afsluttede hun 10. klasse med topkarakter og talte så godt dansk, at Røde Kors ansatte hende som tolk for de mange albanere, der søgte til Danmark. En af dem var Murat. I dag er Hamide og Murat gift og har to døtre, Pafika og Donika. I 2000 søgte hun ind som buschauffør, og Murat var stolt, da hans kone bestod køreprøven. Hamide har skæve vagter, og det er svært at forene med familielivet. Men pengene er gode, og familien klarer sig godt.

Na začátku 80. let začala Hamide studovat na Universitě v Prestině, tu ale musela opustit z důvodu rozsáhlých nepokojů v Jugoslávii. V roce 1987 si koupila jízdenku do Kodaně, a po osmnácti měsících v uprchlickém centru, Kongelunden v Amageru, získala v Dánsku politický azyl. O několik let později dokončila 10. ročník s vynikajícími známky a dobrou dánštinou. Červený kříž ji najal jako tlumočnicki pro Albánce, kteří chtěli do Dánska. Jeden z nich byl Murat. Dnes jsou Hamide a Murat manželé a mají dvě dcery, Pafiku a Doniku. V roce 2000 se Hamide přihlásila jako řidička autobusu, a Murat byl hrdý, když se jeho manželka složila jízdní zkoušky. Hamide má nepravidelné směny, které je obtížné skloubit s rodinným životem. Ale peníze jsou dobré, a rodina je na tom dobře.

narozen v roce 1970 v Somálsku.

Ahmed Abshir Osman

narozen v roce 1970 v Somálsku

Ahmed Abshir Osman
er født i 1970 i Somalia.

Ahmeds far blev dræbt i borgerkrigen, og Ahmed, hans mor og søskende måtte flygte til en FN-flygtningelejr i Kenya. Som 19-årig købte Ahmed en flybillet til København. De første fem måneder boede han i Sandholmljren, hvorefter han fik asyl. Han fik kontakt med Hodan, som han havde kendt siden sin barndom, og som nu boede i Malmø. De blev gift i 2001, og efter en periode i København, flyttede de til Malmø, hvor deres fire børn, Abdirahman, Sundus, Abdullahi og Mohammed er født.

Ahmed arbejdede som rengøringsassistent og truckfører, før han uddannede sig til buschauffør. I dag kører han ti forskellige linjer i København. Det er svært at få de skæve vagter til at passe med livet i en småbørnsfamilie, men Ahmed har en god kollega fra Somalia, som han ofte bytter vagter med.

Ahmedův otec byl zabit v občanské válce, a Ahmed, jeho matka a sourozenci uprchli do uprchlického tábora OSN v Keni. Jako devatenáctiletý si Ahmed koupil letenku do Kodaně. Prvních pět měsíců žil v Sandholm, poté mu byl udělen azyl. Kontaktoval Hodan, kterou znal od dětství, a která žila v Malmö. Byli oddáni v roce 2001, po nějakém čase v Kodani se stěhovali do Malmö, kde se jim narodili čtyři děti, Abdirahman, Sundus Abdullahi a Mohammed.

Než se Ahmed vyučil řidičem autobusu, pracoval jako uklízeč a řidič nákladního auta. Dnes jezdí na různých trasách v Kodani. Je těžké se skloubit střídavé směny s životem v jrodině s malými dětmi, ale Ahmed má dobrého kolegu ze Somálska, se kterým si často vyměňují směny.

Příloha č. 5: Rozhovory s mladými lidmi s nedánským původem, kteří jsou aktivně zapojeni do politiky (volný autorský překlad vybraných úryvků)

Fasael Rehman

28 let, narozen v Dánsku pákistánským rodičům, vystudoval sociologii na univerzitě v Kodani, pracuje jako výzkumník ve výzkumném centru, člen Konservativt Folkeparti

Pochází vaše politické nasazení z vaší rodiny?

Ani ne. Moji rodiče nebyli politicky aktivní v Pákistánu, ani tady v Dánsku. Nebyli členy žádné politické strany, ničeho takového. Ale vždy mě učili, že je důležité využít práva hlasovat a že by se člověk měl snažit o to něco změnit. O to se snaží hlavně moje matka. Pracuje tady v Dánsku jako zdravotní a sociální tlumočnick, protože cítí, že tak může pomoci něco zlepšit. Je to také o tom dělat věci, které vás baví. Jinak si myslím, že v mém případě hrálo roli to, že jsem postrádal fundované názory a skutečné znalosti v debatě o integraci. To byl taky jeden z důvodů, proč jsem studoval sociologii, chtěl jsem získat vědecký základ pro pochopení a zapojení se do společnosti. Často jsou prezentovány názory lidí jako jsou konzultanti a sociální pracovníci. Tito lidé podle mého názoru nemají vždy patřičné profesionální zázemí, aby se vyjadřovali politicky. Dostávají příležitost komentovat cokoli, co má co do činění s integrací, jen proto, že pochází z národnostních menšin.

Také jsem byla znechucený všemi zobecněními Pákistánců a dalších menšin, které přicházely ze všech stran této debaty. Podle mého názoru je to jedna z hlavních překážek integrace; že se nedíváme na lidi jako na individuality, ale přemýšlíme a mluvíme o nich jako o etnických a kulturních skupinách se zvláštními vlastnostmi a problémy. Z toho pak plyne, že někteří imigranti se staví do role obětí a vymlouvají se na svoje kořeny v etnické menšině, což znemožňuje řešit problémy konstruktivně. Když Hassan neudělá úkoly a rodiče to neřeší, nazývá se to kulturním problémem. Když jsou Olesovi rodiče alkoholici a nestarají se o něj, bude to vnímáno jako sociální problém. Problémy v rodinách přistěhovalců by měly být mnohem více chápány jako sociální problémy namísto využívání kultury pro vysvětlení a omluvu. Ale to se nám podaří, pouze pokud se naučíme vidět se navzájem jako individuality a občany a ne jako imigranty a Dány. Myslím, že levice pomohla udržet chápání imigrantů jako obětí tím, že o nich mluvila jako o zranitelné skupině. To je ponižující. Migranti jsou různí. Zde na Frederiksbergu jsou toho živým příkladem mnozí movití přistěhovalci.

Serdal Benli

narozen v roce 1979 v Ankaře, do Dánska přišel v roce 1988, úředník na Ministerstvu integrace, člen Socialistisk Folkeparti (SF)

Jak byste popsal nebo charakterizoval sebe jako politika?

Považuji se za dánského politika s kurdskými kořeny. Jako Dán s kurdskými kořeny mám díky svému původu zvláštní vhlad do kurdských vztahů. Můj hlavní politický zájem a moje vize nejsou vázány na kurdství. Mám na starosti politiku zdravotnictví v regionální radě a zaměstnanost v městské radě. Takže nejsem jen politik pro Kurdy, ale pro všechny, identifikuji se jako SF politik.

Jaká byla vaše motivace pro vstup do politiky?

Touha vládnout komunitě, které jsem součástí, a pomáhat ji formovat. Politika byla přirozená součást mého života již od dětství. Pocházím z prostředí, kde byla politika vždy diskutována a kde byla vždy velmi důležitá a aktuální. V neposlední řadě vzhledem k mému kurdskému původu a celému politickému boji za demokracii a svobodu, který Kurdové vedou v Turecku. Tento boj vytvořil tradici politické angažovanosti v určitých prostředích a rodinách. Politika je prostě přirozenou součástí způsobu, jakým myslíme a jednáme v mé rodině, a bylo přirozené, že se budu angažovat v té levicové. (...)

Vidíte sám sebe jako rollemodela nebo představitele mladých lidí pocházejících z etnické minority?

Vím, že jsem rolemodel a příklad pro některé lidi, ne jen pro mladé. Zažil jsem to v kuruském prostředí, kdy za mnou chodili i lidé starší než jsem já a říkali, že mi fandí v tom, co dělám a že doufají, že mladí mě budou následovat. A jsou mladí lidé, kteří mi děkují a píšou, že jsou na mě pyšní a že je skvělé, co dělám, říkám a píšou. To mě přesvědčilo, že dělám něco smysluplného a hlavně se mi potvrdilo, že je důležité odstraňovat tabu. Věřím, že hodně mladých lidí mě vidí jako někoho, kdo odstraňuje zajeté pořádky.

Fatma Öktem

narozena v roce 1973 v Aarhusu tureckým rodičům, konzultantka integrace na volné noze

Jaká byla vaše motivace pro vstup do politiky?

Motivace byla to, že jsem viděla, že pokud chceš, můžeš skutečně pomáhat ovlivňovat věci. Došlo mi to, když jsem pracovala jako konzultantka na *bridge of integration*. Pracovala jsem přímo pod politiky a viděla jsem, jak jednoduše mohu ovlivňovat jejich rozhodnutí, pokud mám správné argumenty. Ta práce mi dala příležitost zapojit se přímo do demokratického procesu a otevřela mi oči v tom, jak je krátká cesta od myšlenky k rozhodnutí.

Setkala jste se někdy s obtížemi mít možnost komentovat i něco jiného než integrační politiku?

Ano, někdy. Ale celkově jsem to řešila tak, že pokud novináři nechtějí slyšet můj názor na předčasný odchod do důchodu, nebudu komentovat ani zákaz nošení burky. Integrace je oblast, o které vím hodně díky své práci. Mám i jiná klíčová témata, kde se snažím prosadit, včetně zdraví a psychiatrie. Ale samozřejmě mám znalosti o integraci, kterým je vhodné využít.

Yildiz Akdogan

narozen v roce 1973 v Turecku, přišel do Dánska jako pětiletý, kandidát politických věd na univerzitě v Aarhus, v roce 2007 zvolen do parlamentu za Socialdemokraterne

Jaká byla vaše motivace vstoupit do politiky?

Byly to dvě věci. Zaprvé, moje nadšení pro dánský model sociálního státu a pak moje frustrace tím, jak byly etnické menšiny, zvláště muslimové, ukazováni v médiích a politické debatě, a to i před rokem 2001, ale zejména od kampaně a voleb v roce 2001. Tak jsem se rozhodl, že chci být aktivní na úrovni, kde mohu ovlivňovat lidi, kteří mají největší vliv a moc, kteří přijímají rozhodnutí a udávají směr debaty, což má dle mého názoru velký vliv na to, jak se společnost vyvíjí. Už jsem nechtěl dávat veškerou svou energii do odborové práce, ačkoliv ta může být také velmi užitečná. Chtěl jsem víc.

Co vás tak nadchlo na dánském sociálním státu?

Už při studiích jsem si uvědomil, jak unikátní je to, co máme v Dánsku. Byl jsem na několika studijních pobytech a stážích v Itálii, Francii a Turecku, kde jsem se setkal se studenty z jiných evropských zemí. Měli jsme často mnoho společného, často jsme zastávali také stejné politické postoje. Ale pak jsem slyšel, že musí například platit za své studium, takže jsou nuceni zůstat doma s rodiči, dokud si nenajdou práci. Došlo mi, že pokud bych musel v Dánsku za studium platit, tak bych nejspíš vzhledem k svému původu z dělnické rodiny, studovat nemohl. Pokud by moji rodiče museli financovat má studia ze svých nízkých mezd, dost možná by museli vzdát svůj sen o tom, že svým dětem zajistí vzdělání. To je jen příklad toho, co sociální stát znamená.

Jak daleko jsme v Dánsku s plnou integrací v politickém životě?

Snažím se být optimista a myslím, že tu je pokrok. Nedávno jsem o tom mluvil s Bentem Melchiorem a shodli jsme se na tom, že na to, že mnoho *guest workers* přišlo do země teprve před 40-50 lety, jsme docela daleko. Dá se říct, že jsem toho živým důkazem. Ale v jiných oblastech na tom nejsme tak dobře. Žijí zde mladí lidé, kteří se zde narodili a vyrostli tu, a přesto cítí, že sem nepatří a kteří cítí, že byli vybráni na stáž díky barvě své kůže. Rétorika o integraci, islámu a tak. To mě také trápí a myslím, že politici a média mají velkou zodpovědnost. Pro 15 letého Ahmeda z Blågårdsplads a pro integraci není zdravé, když o sobě neustále slyší, že vlastně není Dán, protože má muslimský nebo arabský původ. Ve skutečnosti by myslím bylo lepší, kdybychom přestali mluvit tak moc o integraci a místo toho začali mluvit o účasti. O tom to je, že imigranti se budou účastnit veřejné debaty, zaměstnání, volnočasových aktivit stejně jako Dánové. Není potřeba tolik řečí, ale zahrnout všechny a všem dovolit zapojit se.

(Mikkelsen at al. 2010, s. 373-415)

